

MATARÓ, CARRER DE BARCELONA

ELS PRIVILEGIS REIALS DE 1419, 1424 I 1480
I LA CONCÒRDIA AMB BARCELONA DE 1481

ROSER SALICRÚ I LLUCH

AJUNTAMENT DE
MATARÓ

Conferència pronunciada el 30 de novembre de 1999 al saló de plens de l'Ajuntament de Mataró, amb motiu del lliurament d'una placa commemorativa per part de l'Ajuntament de Barcelona i l'Associació Consell de Cent, per haver estat Mataró carrer de Barcelona, en el marc dels actes del 750è. aniversari dels privilegis atorgats per Jaume I a la ciutat de Barcelona.

Roser SALICRÚ I LLUCH

Departament d'Estudis Medievals

Institució Milà i Fontanals

CSIC - Barcelona

Coordinació de l'edició: Servei d'Imatge de l'Ajuntament de Mataró

Maqueta i impressió: Centre Telemàtic Editorial, SRL

GENER 2000

D. L.: B-50.364-99

Índex

Pàg.

Alineacions i redempcions del patrimoni reial. El cas mataroní.....	5
El carreratge barceloní.....	9
Mataró i la redempció de 1419.....	17
Antoni de Torres i Mataró.....	20
La sanció del carreratge: el privilegi de 1424.....	23
La guerra civil catalana i la nova alineació transitòria: Mataró i el Maresme en mans de Pere Joan Ferrer.....	27
El retorn a la Corona (1480) i al carreratge barceloní: La concòrdia de 1481.....	28
De 1481 ençà.....	32

Apèndix documental

Document 1.....	37
Document 2.....	47
Document 3.....	53
Document 4.....	56

ALIENACIONS I REDEMPCIÓ DEL PATRIMONI REIAL. EL CAS MATARONÍ*

A causa de la insuficiència de les seves rendes, per poder subvenir a les seves necessitats financeres i, sobretot, a les despeses de guerra, durant la Baixa Edat Mitjana els monarques catalanoaragonesos hagueren de recórrer sovint a la venda o alienació de part del seu patrimoni. Aquestes alienacions es feien gairebé sempre amb carta de gràcia o pacte de retrovenda, és a dir, la Corona es reservava el dret de recuperar el patrimoni alienat i el comprador contreia l'obligació de restituir-l'hi en cas que li fos reembossat el preu de la venda. Per tant, el que feien els reis era, en el fons, empenyorar temporalment els seus béns, amb l'esperança de poder redimir-los o lluir-los quan els ho permetessin les seves disponibilitats econòmiques. Però com que la situació financera de la Corona era tan precària, els monarques catalanoaragonesos no disposaven de recursos econòmics per a fer front al pagament de les sumes que eren necessàries per a redimir o recuperar el patrimoni alienat.

Encara que, evidentment, no es pugui generalitzar i que la situació i les condicions de subjecció de cada lloc al seu senyor fossin sempre relatives i depenguessin de molts factors, la imatge del domini de la Corona era més flexible, més justa i menys onerosa que la dels senyorius particulars. Per això, i com que, gràcies a aquesta imatge, en principi hom considerava que la reincorporació al patrimoni reial beneficiava, sobretot, les poblacions afectades, foren gairebé sempre aquestes les que, de grat o per força, acabaren subvenint a les càrregues financeres dels processos de lluita.

* Abreviatures utilitzades: ACA = Arxiu de la Corona d'Aragó; AEM = Anuario de Estudios Medievales; AH = Arxiu Històric; AMM = Arxiu Municipal de Mataró; B = Batllia; C = Cancelleria; CSIC = Consell Superior d'Investigacions Científiques; f., ff. = foli, folis; MASM = Museu Arxiu de Santa Maria; PMC = Patronat Municipal de Cultura; r = recto; reg. = registre; RP = Reial Patrimoni; SEM = Sessió d'Estuc
v = verso.

Des de mitjan segle XIV, i de manera generalitzada, foren els llocs que es redimien els que, sota forma de donatiu graciós o d'ajut voluntari a la Corona, pagaren, totalment o parcial, la suma necessària per a la seva redempció. Encara que això suposés, per a moltes d'aquestes poblacions, un gran esforç econòmic i un endeutament que podia esdevenir crònic¹, en realitat tampoc no ho feien de forma completament gratuïta ni desinteressada. Perquè, en el fons, es tractava d'una mena de transacció. És cert que la Corona en sortia beneficiada en la mesura que, en desprendre's del seu patrimoni, havia rebut dels compradors uns ingressos que després no havia de retornar, i que, a més, en endavant seria ella qui cobraria les rendes dels llocs reincorporats. Però els llocs recuperats també en sortien beneficiats, no només perquè quedaven subjectes a un domini suposadament menys gravós, sinó perquè, a canvi de contribuir al pagament del preu que la monarquia havia de restituir a qui els havia comprat, pactaven amb ella i n'obtenien una sèrie de privilegis, llibertats i prerrogatives que quedaven fixats en els capítols de la redempció.

Successivament, els monarques sempre intentaren anar recuperant el patrimoni que els seus predecessors havien anat alienant, però la precarietat financera i les despeses bèl·liques no deturaren mai les noves alienacions. I el patrimoni reial s'anà depauperant de tal manera que, a la darrerria del segle XIV, Martí l'Humà es decidí a prendre mesures fermes per frenar la seva definitiva desintegració i per endegar un procés generalitzat de recuperació, procés que, a cavall de la catorzena i de la quinzena centúria, ha estat analitzat en profunditat per Maria Teresa Ferrer i Mallol².

Durant el seu breu regnat, Ferran d'Antequera volgué donar continuïtat a aquest procés que havia encetat el seu predecessor. I, el juny de 1413, aconseguí que la Cort, reunida a Barcelona, li concedís un donatiu de cent mil lliures que haurien de ser íntegrament invertides en la redempció del patrimoni reial alienat.

¹ Les dades que tenim per al cas de Mataró en donen un bon exemple. Segons un document de 1434, abans de la lluita de 1419 els mataronins ja devien més de 50.000 sous o 2.500 lliures (tenien censals per valor de 35.163 sous 7 diners, als quals calia afegir un deute d'uns 16.000 sous de pensions endarrerides); sumant-hi el cost de la lluita de 1419 (4.000 florins o 2.200 lliures, i 1.500 florins o 825 lliures per finançar-ne els costos) i del privilegi del carreratge de 1424 (1.000 florins o 550 lliures, i 100 florins o 55 lliures per la tramitació), el 1434 el seu deute s'havia incrementat fins a més de 140.000 sous o 7.000 lliures (143.163 sous i 7 diners). Però entre 1419 i 1434 només havien aconseguit pagar 60.000 sous o 3.000 lliures (ACA, C., reg. 3126, ff. 12v-13r. 1434, juny, 30. Tortosa; cf. R. SALICRÚ I LLUCH, *Mataró 1453. Efectes i emmarcament del terratrèmol de 1448*, "Fulls del MASM" 46 (abril 1993), pp. 10-11 i nota 64).

² M.T. FERRER I MALLOL, *El patrimoni reial i la recuperació dels senyorius jurisdiccionals en els estats catalano-aragonesos a la fi del segle XIV*, "AEM" 7 (1970-71), pp. 351-491.

Amb aquesta finalitat, es va crear una comissió de cinc "quitadors del patrimoni" que s'havia d'encarregar d'esbrinar i de dictaminar quins eren els llocs lluibles i susceptibles de ser recuperats i, també, de decidir com havia de distribuir-se el donatiu de les cent mil lliures³.

El castell de Mataró i el seu terme —que, a més de la vila de Mataró (antigament anomenada, com diuen els documents de l'època, "Ciutat Treta"), comprenia també Sant Andreu i Sant Vicenç de Llavaneres i la quadra de Caldes d'Estrac— foren dels llocs considerats lluibles i es redimiren, en part, gràcies a aquest donatiu de Cort. Perquè, encara que el preu de la retrovenda fos, parcialment, sufragat amb aquestes cent mil lliures, això no eximí pas els habitants del terme de contribuir a pagar-lo.

Des de la segona meitat del segle XIV, el castell i el terme de Mataró pertanyien a la família del patrici barceloní i escrivà de ració reial, Pere de Màrgens, que el 1366 l'havia adquirit a Pere el Cerimoniós per 6.500 lliures de moneda barcelonina de tern⁴.

Després de la mort de Pere de Màrgens, Mataró havia passat als seus hereus i, des de 1413, data de la resolució d'un plet que va enfrontar-los, havia quedat en mans de Joana de Màrgens i del seu fill Baltasar, un infant que aleshores només

³ Vegeu *Cortes de los Antiguos reinos de Aragón y de Valencia y Principado de Cataluña*, Madrid, Real Academia de la Historia, vol. XV, pp. 358-362 (agraeix al Dr. Pere Ortí i Gost que m'hagi facilitat aquesta referència, que ell mateix ha recollit a P. ORTÍ I GOST, *El patrimoni reial a la ciutat de Barcelona (segles XIII-XIV)*, Barcelona, 1998, tesi doctoral inèdita, vol. I, p. 11). Tal com consta *Cortes...*, vol. XV, p. 360 —però podeu veure-ho també al text del privilegi de Mataró de 1424 (Apèndix, doc. 2)— els cinc quitadors foren Marc, abat de Montserrat; Francesc Basset, doctor en lleis, ciutadà de Lleida i advocat fiscal; Lleonard de Sos, lloctinent de mestre racional; Berenguer d'Hostalric, cavaller; i Bonanat Pere, doctor en decrets, ciutadà de Barcelona. El mateix dia de l'aprovació del donatiu, el 23 de juny de 1413, Ferran d'Antequera ja els va ordenar que posessin en execució els capítols aprovats (ACA, C, Processos, 101/7, ff. 11r-v i 21r-v).

⁴ Sobre Pere de Màrgens i els anteriors possessors de Mataró, remeto, com a obra més recent i detallada, a C. CUADRADA, *El Maresme medieval: Les jurisdiccions baronals de Mataró i Sant Vicenç/Vilassar (habitat, economia i societat, segles X-XIV)*. Premi Iluro 1987, Mataró, Caixa d'Estalvis Laietana [Barcelona, Editorial Rafael Dalmau], 1988, especialment pp. 359-440; J. LLOVET, *La ciutat de Mataró*, Barcelona, Editorial Barcino, 1959, vol. I, pp. 71-81, n'ofereix una visió més panoràmica; però, tot i amb això, no poden pas oblidar-se les obres, ja clàssiques, de J.M. PELLICER Y PAGÉS, *Estudios histórico-arqueológicos sobre Iluro*, Mataró, Establecimiento Tipográfico de Feliciano Horta, 1887, pp. 395-415; M. RIBAS I BERTRAN, *Notes històriques de Mata*, Argentona, Edicions L'Aixernador, 1995 (reedició de l'obra original de 1933), pp. 45-69; i IDEM, *Origen i fets històrics de Mataró*, Argentona, Edicions L'Aixernador, 1995 (reedició de l'obra original de 1934), pp. 83-88.

devia tenir un parell d'anys⁵, que eren representats pel seu respectiu marit i pare, Antoni de Torres, jurista barceloní i alt funcionari reial⁶.

Tot i que, en el cas de Mataró, com en molts d'altres, fou Ferran d'Antequera, el 1413, després d'obtenir el donatiu de les cent mil lliures, qui féu els primers passos per iniciar la redempció⁷, aquesta no culminà fins al 1419, durant el regnat del seu fill Alfons el Magnànim⁸: la retrovenda, presa de possessió i reincorporació de Mataró al patrimoni reial es feren efectives a mitjan mes de maig de 1419⁹, tot i que la definitiva sanció del retorn de Mataró a la Corona data del 27 de juny de 1419, quan Alfons el Magnànim aprovà, a Sant Cugat del Vallès, les tretze peticions que li havien presentat els homes del terme del castell, que recullen les condicions amb les quals pactaren la seva redempció i acceptaren pagar a la Corona 4.000 florins o 2.200 de les 6.500 lliures que calia restituir als hereus de Pere de

⁵ El març de 1418 (ACA, C, reg. 2588, f. 91r-v —95r-v de la numeració romana—), Baltasar tenia set anys i, per tant, el novembre de 1424, quan el privilegi de Mataró assegura que ja era major de dotze anys (Apèndix, doc. 2), en devia tenir tretze o fins i tot, ja, catorze.

⁶ Vegeu R. SALICRÚ i LLUCH, *El plet entre els hereus de Pere de Màrgens i els primers passos per a la lliuició. Notes documentals del castell de Mataró durant el regnat de Ferran d'Antequera*, dins IX SEM. 28 de novembre de 1992. *Comunicacions presentades*, Mataró, MASM-PMC, 1993, pp. 93-104. El jurista Antoni de Torres, doctor en ambdós drets, era, el 1417, conseller i vicecanceller de la reina Maria, muller d'Alfons el Magnànim.

⁷ L'aprovació del donatiu data, com ja he dit, del juny de 1413 (vegeu la nota i el text corresponent a la nota 3); el 23 de setembre de 1413 Ferran d'Antequera ja demanava als seus canceller, vicecanceller i tresorer que s'informessin, tan ràpidament com fos possible, "del fet de Materó, si és de nostre patrimoni o si ha loch la reemço" (ACA, C, reg. 2422, f. 34r); i, el darrer dia d'agost de 1415, el monarca ja va donar llicència als mataronins perquè es fessin amb totes les provisions i privilegis referents al castell que els poguessin ser útils o necessaris per assolir la redempció de la jurisdicció del terme (ACA, C, reg. 2395, ff. 138v-139r); vegeu R. SALICRÚ, *El plet...*, pp. 97 i 99 i notes 17 i 26.

⁸ Vegeu-ho més detalladament a R. SALICRÚ i LLUCH, *La lliuició de 1419 segons les primers inscripcions del castell de Mataró als llibres de comptes del batlle general de Catalunya (1420-1421)*, dins XI SEM. 26 de novembre de 1994. *Comunicacions presentades*, Mataró, MASM-PMC, 1995, pp. 63-72.

⁹ Alfons el Magnànim notificà a Joana de Màrgens que el rei li volia tornar el preu pagat pel castell per recuperar-lo amb una carta del 18 de desembre de 1416, que li fou lliurada, a Barcelona, l'endemà mateix (ACA, RP, B, 863 —Llibre de cartes, 1416-1418—, f. 21v). Com que Antoni de Torres es negà a acceptar la retrovenda, les 6.500 lliures foren dipositades, per ordre dels quitadors, a la taula de canvi de Barcelona l'11 de maig de 1419; d'aquesta manera, Antoni es veié obligat a efectuar la retrovenda, davant del notari Macià Just, el 13 de maig, i el dia 14 el Magnànim en prengué possessió (vegeu R. SALICRÚ, *La lliuició...*, doc. 1, pp. 69-70). Una altra carta reial, que autoritza els mataronins a vendre censals per valor de 1.500 florins d'or d'Aragó per fer front a les despeses generades per la redempció, a més dels 4.000 que aportaren al preu de la retrovenda, ens informa que la cerimònia del lliurament de possessió de la vila i el castell es féu a Mataró, amb els mataronins congregats al cementiri de Santa Maria, en presència d'Antoni de Torres, Baltasar de Màrgens i Joana de Màrgens, i que fou Romeu de Sant Hilari, lloctinent del batlle general de Catalunya, qui rebé possessió de Mataró en nom del monarca (ACA, C, reg. 2938, ff. 58v-59r. 1419, maig, 23. Barcelona; n'hi ha còpia a AMM, AH-001-01 (*Libre primer de privilegis reals de la vila de Mataró*), ff. 8r-11v).

Màrgens; les 4.300 lliures restants, gairebé dues terceres parts del total, se sufragaren amb el donatiu de Cort de 1413¹⁰.

EL CARRERATGE BARCELONÍ

A canvi del pagament del preu pel qual la Corona les havia alienades anteriorment, les localitats que eren redimides rebien la promesa que mai més no tornarien a ser separades de la Corona. I això és, de fet, com veurem després, el que estipula el primer dels capítols o peticions que Alfons el Magnànim concedí, el juny de 1419, als homes de Mataró.

Però, com que hom era conscient que aquestes promeses no eren cap garantia —perquè, a causa dels seus problemes econòmics, la Corona havia negligit moltes vegades aquesta mena de compromisos d'unió perpètua i irrevocable¹¹— les poblacions que negociaven la seva redempció —i que, per tant, acceptaven el pagament del preu pel qual havien estat anteriorment alienades— anaren introduint noves clàusules per intentar assegurar la irreversibilitat de la seva reincorporació al patrimoni reial.

Des de la fi del segle XIV, les capitulacions per a la redempció jurisdiccional ja afegien al compromís d'unió a la Corona una clàusula segons la qual una nova alienació comportaria per al rei la pèrdua de la jurisdicció i de les altres regalies del lloc, i el traspàs d'aquest a una vila o ciutat propera, més gran i poderosa, si el monarca, després de ser informat del privilegi d'unió perpètua, no revocava l'alienació. Però, per assegurar-se millor la protecció, les poblacions que es redimien fins i tot podien exigir que, en cas que el rei fes cas omís de la requesta de revocació del nou intent d'alienació, quedarien constituïdes com si fossin un carrer més d'aquestes ciutats o viles, de manera que els seus habitants serien considerats habitants d'aquests llocs més potents i tindrien els seus mateixos drets i privilegis¹².

¹⁰ Apèndix, doc. 1, i R. SALICRÚ, *La lluita...*, doc. 1, p. 70.

¹¹ Com destaca Maria Teresa Ferrer i Mallol, que recentment ha analitzat el carreratge de Barcelona (M.T. FERRER I MALLOL, *L'associació de municipis a l'Edat Mitjana. El carreratge de Barcelona*, Barcelona, Associació Consell de Cent-Ajuntament de Barcelona, 1999), poblacions com Sant Julià de Palou, Tona, la vall i el terme de Cornellà, al Gironès, Cistella, a la batllia de Figueres, o Moià, foren novament empenyorades després d'haver pagat dues vegades la redempció, i n'hi ha d'altres, com Igualada i les Franqueses del Vallès, que fins i tot hagueren de fer-ho tres vegades; en el cas de Mataró, la vila i el castell hagueren de redimir-se dues vegades: primer, el 1419 i, seixanta anys després, el 1480, juntament amb les parròquies d'Argentona, Cabrera, Premià i Vilassar.

¹² M.T. FERRER, *L'associació...*, pp. 9-10.

Les arrels de la figura institucional del carreratge barceloní poden vincular-se amb el veïnatge entre municipis, per bé que tant la manca d'estudis específics i la diversitat de situacions i condicions que envoltaren les diverses formes d'associació de municipis com l'evolució de la seva concreció fan que sovint no sigui fàcil distingir entre "veïnatge" i "carreratge"¹³.

Amb el veïnatge, nuclis petits de població es posaven, per pròpia voluntat, sota la protecció jurídica, política i militar de ciutats i viles reials més importants per salvaguardar-se de la violència nobiliària, de les ambicions territorials dels llocs veïns i, també, de les alienacions del patrimoni reial. I, en contrapartida, aquests nuclis més grans, a més d'incrementar la seva influència i el seu pes polític, també aconseguïen envoltar-se d'un territori segur que podia quedar lliure de les ingerències del poder baronial¹⁴.

Tanmateix, en el cas de Barcelona, sembla que l'associació de municipis fou potenciada, almenys inicialment, per la Corona, que, paradoxalment, fou qui oferí aquesta fórmula als llocs que es redimien com a garantia de protecció contra ella mateixa. Els orígens del carreratge barceloní són tardans, ja que les primeres notícies apareixen a la darrerria del segle XIV, i no fou impulsat per la capital catalana per estendre la seva influència, com s'ha afirmat sovint. Barcelona no tenia cap interès ni cap necessitat d'incrementar el seu territori immediat, perquè ja tenia un territori extens amb jurisdicció criminal i, a més, podia garantir-ne la defensa amb el sagramental, una milícia veïnal que es trobava sota el seu patronat¹⁵. Barcelona esdevingué garantia de les redempcions jurisdiccionals —i el carreratge barceloní,

¹³ Segons Maria Teresa Ferrer (*L'associació...*, pp. 4-5), trobem exemples de veïnatge a Perpinyà des de la darrerria del segle XIII, a Lleida i a Cervera des de les primeres dècades del segle XIV, i a Girona almenys des de mitjan aquesta mateixa centúria. Però Agustí Duran i Sanpere considera, per exemple, que, a més de Barcelona, també tingueren carrers Cervera, Perpinyà, Girona, Lleida, Balaguer, Vic, Tortosa (Amposta, Ulldescon i Xerta), València (Morvedre) i Xàtiva (Canals) (cf. la veu "carreratge" de la *Gran Enciclopèdia Catalana*, i remeto, igualment, a les veus "carreratge" i "veïnatge", a càrrec de Max Turull i Rubinat, del *Diccionari d'Història de Catalunya*, Barcelona, Edicions 62, 1992).

¹⁴ M.T. FERRER, *L'associació...*, pp. 3-5.

¹⁵ Sobre el sagramental, remeto a J.M. MADURELL i MARIMON, *Els sagramentals del Vallès, Maresma i Llobregat. (Contribució a la seva història)*, dins *VIII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó*, vol. III, Barcelona, 1962, pp. 183-192; C. CUADRADA i MAJÓ, *El sagramental i les franqueses del Vallès i del Maresme a l'edat mitjana*, dins *XXXIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Granollers, 17-18 d'octubre de 1987*, Granollers, Museu de Granollers, 1989, pp. 203-217; IDEM, *Els greuges del Sagramental en les Corts catalanes (segles XIV-XV)*, dins *Les Corts a Catalunya. Actes del Congrés d'Història Institucional*, Barcelona, Departament de Cultura-Generalitat de Catalunya, 1991, pp. 208-216; M.T. FERRER i MALLOL, *El sagramental: una milícia camperola dirigida per Barcelona*, "Barcelona. Quaderns d'Història" 1 (1995), pp. 61-70; i, per a una actuació concreta del sagramental en el terme del castell de Mataró, a R. SAUCRÚ i LUICH, "A foc! A foc! Assalt, incendi i destrucció del castell de Mataró per part del sagramental a mitjan segona dècada del segle XV," *Fulls del MASM* 60 (gener 1998), pp. 6-14.

en els seus orígens, estigué estretament vinculat als processos de recuperació del patrimoni reial alienat— per inducció de la Corona, que, a més, hagué de fer front a les reticències inicials de la ciutat¹⁶.

En algunes ocasions, i a Mataró ho podem veure amb el privilegi de 1419¹⁷, els acords de redempció només preveïen el pas a carrer de Barcelona com una possibilitat futura en el cas que s'incomplís la promesa d'unió perpètua o d'inseparabilitat del patrimoni reial; però altres vegades, com a Mataró amb el privilegi de 1424 i, després, amb el de 1480¹⁸, el carreratge de Barcelona es concretava en pactes més precisos, que preveïen la constitució immediata en carrer més com a forma dissuasiva que no pas, només, com a mecanisme de defensa preventiva d'una possible inobservança reial.

Igualada, que havia pactat amb Pere el Cerimoniós la seva incorporació com a carrer de Barcelona el 1381, però que no fou completament acceptada per la ciutat fins al 1385¹⁹, fou la primera vila carrer de Barcelona. Però, des d'aleshores i fins al 1485, s'han pogut documentar, almenys, fins a setanta-tres llocs més que pactaren amb la Corona poder-ne esdevenir carrer²⁰. És obvi que, sovint, la proximitat geogràfica hi influï; només al Vallès ja hi trobem gairebé una cinquantena de llocs que ho estipularen en les seves capitulacions de redempció i, al Maresme, en el quatre-cents, a més de Mataró (amb Llavanes, Sant Vicenç de Montalt i Caldetes), també pactaren ser carrer de Barcelona Argentona, Cabrera, Òrrius, Premià, Vilassar, Cabriels, Dosrius i Canyamars. Però la proximitat geogràfica no fou pas un factor determinant per ser carrer de Barcelona; llocs tan allunyats de la ciutat com Ripoll, la Vall de Ribes, Calonge, Palamós, Cambrils, Santpedor, Tona o Moià també hi aspiraren, sovint atrets pel prestigi i la seguretat que els podia oferir Barcelona i, sens dubte, per la generositat dels seus privilegis per comparació als d'altres ciutats i viles més properes que els podrien haver acollit, però de vegades també motivats per la rivalitat o les tensions amb municipis veïns²¹.

¹⁶ M.T. FERRER, *L'associació...*, pp. 5-6 i 11-13.

¹⁷ Apèndix, doc. 1.

¹⁸ Apèndix, docs. 2 i 3.

¹⁹ Segons Maria Teresa Ferrer, en aquest cas es pot apreciar ben clarament l'interès que hi tingueren el rei i els seus assessors jurídics. El monarca no només va acceptar aquesta possibilitat i va fer les gestions perquè Barcelona acceptés Igualada com a carrer, a desgrat dels recels inicials dels consellers, sinó que, segons l'autora, fins i tot potser fou ell qui la va suggerir (M.T. FERRER, *L'associació...*, pp. 12-13).

²⁰ Evidentment, es tracta d'una xifra només indicativa —tant perquè alguns d'aquests llocs actualment no són municipi com perquè altres, com Mataró, en l'actualitat n'inclourien més d'un (Sant Andreu de Llavanes, Sant Vicenç de Montalt i Caldes d'Estrac o Caldetes)—, però que dona la dimensió de l'abast del carreratge barceloní.

²¹ Vegeu M.T. FERRER, *L'associació...*, pp. 11-17, mapes de les pp. 18 i 19, quadre de les pp. 34 i 35, i pp. 27-30 pel que fa als problemes de les viles carrer amb el seu entorn.

Ara bé: que, en els capítols de la seva redempció, una localitat hagués pactat amb la Corona la possibilitat de ser carrer de Barcelona no significava pas que immediatament, automàticament ni sempre, quedés constituïda en carrer. I encara que els arxius locals i reials hagin conservat els privilegis de molts llocs que establiren aquesta possibilitat, moltes vegades no sabem ben bé ni quan, ni com, ni si en realitat el carreratge es féu efectiu. Perquè, per esdevenir efectivament carrer de Barcelona, calia que la ciutat comtal acceptés en carrer els llocs que ho havien sol·licitat i, a més, com que no hi havia establert cap termini d'acceptació, en alguns casos fins i tot transcorregueren anys fins que la veritable conversió en carrer de Barcelona es féu efectiva²².

Per dur a terme l'acceptació, els consellers barcelonins, com a representants de la ciutat, havien d'examinar els pactes amb la Corona i la demanda del possible carrer —que podia vehicular-se, com a Mataró el 1424 i, després, el 1480-1481, amb un manament executori reial²³. Si hi estaven d'acord, els consellers i el lloc acceptat redactaven una concòrdia que establia els termes del carreratge. I, després, la ciutat enviava els seus representants a prendre possessió de la localitat i a rebre el jurament de fidelitat i l'homenatge dels seus habitants²⁴.

En el cas de Mataró, ja ho hem dit, el privilegi o les capitulacions de 1419²⁵ només preveïen l'entrada en carrer com a possibilitat teòrica, i calgué esperar a la signatura del privilegi de 1424, datat el 8 de novembre²⁶, perquè es fes efectiva. L'endemà mateix, el 9 de novembre, Alfons el Magnànim ja va donar ordres al batlle general de Catalunya, al de Barcelona i a tots els oficials reials perquè, quan els consellers els ho requerissin, els lliuressin possessió del castell, la vila, els termes, els drets i les pertinences de Mataró per tal que els seus habitants fossin acceptats i considerats com a veritables ciutadans de Barcelona²⁷; però, d'acord amb el

²² M.T. FERRER, *L'associació...*, pp. 20-21, assenyala, per exemple, que Igualada tardà quatre anys a ser admesa; Cardedeu, Vilamajor, Mollet, Parets, Gal·lecs i les Franqueses del Vallès, que havien signat les seves capitulacions el 1384 i el 1385, foren acceptades el 1393; i la Vall de Ribes, que les havia signades el 1407, ho fou el 1410. En el cas de Granollers, J. DANTÍ I RIU, *Granollers vila reial i carrer de Barcelona*, Granollers, Ajuntament, 1999, p. 12, també observa que la vila, que signà els capítols el 1418, podria no haver estat acceptada com a carrer fins al 1436.

²³ ACA, C, reg. 2938, ff. 125r-126r. 1424, novembre, 9. Barcelona, amb còpia a AMM, AH-001-01, ff. 30r-32r; i AMM, AH-001-02 (*Libre en lo qual estan continuats molts privilegis reals concedits a la universitat de la vila y terme de Mataró antigament anomenada Ciutat Treta*), ff. 10v-11r. 1481, maig, 15. Barcelona, amb una altra còpia a AMM, AH-001-01, ff. 59r-60v.

²⁴ M.T. FERRER, *L'associació...*, pp. 17-22.

²⁵ Apèndix, doc. 1.

²⁶ Apèndix, doc. 2.

²⁷ ACA, C, reg. 2938, ff. 125r-126r. 1424, novembre, 9. Barcelona; n'hi ha còpia a AMM, AH-001-01, ff. 30r-32r.

testimoni de les *Rúbriques* de Bruniquer i del *Manual de novells ardots*, Barcelona no prengué possessió de Mataró com a carrer de la ciutat fins al febrer de 1425, és a dir, tres mesos després de la signatura del privilegi reial: els consellers feren la "procura per anar â Mataró, y pendre possessió de aquella Vila en virtut del nou Privilegi Real" el 15 de febrer, i el diumenge 18 i el dilluns 19 Baltasar de Gualbes, com a representant de la ciutat elegit pels consellers, prengué possessió del castell i terme de Mataró "axi com a carrer de la dita Ciutat per concessió del Senyor Rey e per raho de carreratge"²⁸.

En canvi, després de la redempció de 1480, podem seguir amb detall els passos que desembocaren en la segona i definitiva entrada en carreratge barceloní de Mataró²⁹, encara que la cerimònia de la presa de possessió no la coneguem tan bé com la de Moià³⁰. Un cop signat el privilegi de la segona redempció, datat

²⁸ *Rúbriques de Bruniquer. Ceremonial dels Magnífichs Consellers y Regiment de la Ciutat de Barcelona*, Barcelona, 1915, vol. IV, p. 77 (ja ho recollia, també, J. LLOVET, *La ciutat...*, vol. I, p. 80 i nota 26), i *Manual de novells ardots*, p. 238 (tal com assenyalava ja C. MARFÀ I RIERA, *Cinquè centenari del privilegi del rei Ferran II el Catòlic, 1480-1980. El llarg camí vers l'autonomia municipal*, "Fulls del MASM" 8 (1980), encara que esmentant els dies 25 i 26 de febrer). J. LLOVET, *La ciutat...*, vol. I, p. 79 i nota 22, també feia esment d'una altra de les notícies que aporta Bruniquer (*Rúbriques...*, vol. IV, p. 76), segons la qual "A 18, y 19 de Febrer 1401, los Consellers prengueren possessió del Castell y Terme de Mataró per que es Carrer de Barcelona". Em sembla del tot inversemblant que, el 1401, Mataró, aleshores en poder dels descendents de Pere de Màrgens (vegeu M. RIBAS, *Notes...*, p. 68, i R. SALICRÚ, *El plet...*) pogués haver esdevingut —o pogués haver pactat amb la Corona la possibilitat d'esdevenir— carrer de Barcelona. Encara que caldria resseguir els fons de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, d'on Bruniquer va pouar les informacions que recullen les seves *Rúbriques*, per esbrinar, com diu Llovet, "el fonament d'aquesta versió", la coincidència de les dates de 18 i 19 de febrer de 1401 amb les dates de la presa de possessió que assenyalava el *Manual de novells ardots*, 18 i 19 de febrer de 1425, suggereix que pot tractar-se d'un error induït per aquesta darrera referència.

²⁹ Queden recollits en la còpia d'un instrument notarial redactat per l'escrivà del consell barceloní Joan Ferrer l'1 de febrer de 1485 que és registrada a AMM, AH-001-02, ff. 5r-15r, document parcialment citat per J. LLOVET, *La ciutat...*, vol. I, p. 83 i nota 37; també se'n conserva un exemplar a la col·lecció de pergamins de Mataró, núm. 436 de l'inventari en curs d'elaboració.

³⁰ Segons l'acta que n'ha localitzat Maria Teresa Ferrer, la presa de possessió de la vila de Moià, que havia signat les capitulacions el 15 de desembre de 1384, tingué lloc el 30 de maig de 1385. Hi fou enviat Ramon Desvall, un dels consellers de Barcelona; els homes del lloc foren convocats a so de címbals i per manament del batlle a l'església; hi assistiren vuitanta-vuit homes, que són esmentats un a un; el conseller de Barcelona féu llegir la concòrdia pactada amb la ciutat i, després, demanà que li donessin possessió del lloc; ho feren el batlle i els vuitanta-vuit homes, mitjançant jurament sobre els quatre evangelis i prestació de l'homenatge de boca i mans, és a dir, amb bes a la cara i imposició de mans al conseller; un cop conclòs l'acte, Desvall féu fer crida d'una ordinació que manava que tothom que vengués a pes o mesura portés els pesos i mesures a la batllia per afinar-los i per posar-hi el senyal de la ciutat de Barcelona; després, anà fins a cadascun dels portals de la vila i hi féu posar el senyal o escut barceloní; finalment, es dirigí a l'escrivània de la batllia, hi féu posar el senyal reial de les quatre barres amb la corona, puix que la batllia depenia del rei, i féu fer acta notarial de tota la cerimònia (cf. M.T. FERRER, *L'associació...*, pp. 19-20).

a Toledo el 31 de juliol de 1480 —el primer capítol del qual confirmava els termes de la incorporació de Mataró a Barcelona de 1424-1425, agregant-hi, amb les mateixes condicions que Mataró, les parròquies d'Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià³¹—, els prohoms d'aquests llocs del Maresme presentaren als cinc consellers de Barcelona³² el privilegi reial³³; aquests remeteren la proposta d'acceptació al Trentenari o consell reduït i, aquest, en sessió ordinària del 25 d'abril de 1481, el va remetre al Consell de Cent o consell general celebrat aquell mateix dia³⁴; prèvia deliberació, el Consell de Cent va sotmetre de nou al Trentenari l'examen de la petició d'acceptació i l'anàlisi del privilegi reial, per tal que decidís si, i en quines condicions, serien acceptats Mataró i els altres llocs del Maresme³⁵; els consellers del Trentenari, assessorats pels advocats del Consell barceloní, acordaren i signaren els capítols que regularien el carreratge³⁶ i, després d'haver rebut un manament reial, datat a Calataiud el 15 de maig, que els ordenava que prenguessin possessió de Mataró i de les altres parròquies del Maresme³⁷, al consell del 15 de juny decidiren fer-ho i rebre els homenatges³⁸; a través dels seus síndics o representants, les diverses poblacions del Maresme ja havien acceptat, també, els termes de la concòrdia³⁹; i, finalment, el 19 de juliol de 1481, un dels consellers barcelonins, Joan Llull, com a representant de tots els altres, es desplaçà fins a Mataró, acompanyat d'un notari barceloní, per rebre-hi el jurament i homenatge dels representants de la universitat i la cessió del mer i mixt imperi i

³¹ Apèndix, doc. 3.

³² Joan Bernat de Marimon, Joan Llull, Guillem Bret, Joan Alexandre i Antoni Montells.

³³ AMM, AH-001-02, f. 5r.

³⁴ AMM, AH-001-02, f. 11r, "Com los conseller remeteren al consell ordinari de XXXII, etc. e aquells o remeteren al Consell de Cent Jurats".

³⁵ AMM, AH-001-02, f. 11v: "La del-liberació del Consell de Cent Jurats. En quant tocha lo fet dels hòmens de Materó, los quals han obtengut privilegi del senyor rey que no puixen ésser alienats de la corona real e, en cars que fos fet lo contrari, ara per llavors sian fets carrer de Barcelona, e per ço volen que la ciutat, ara de present, prenga los homenatges dels dits hòmens, lo consell, attès fa veure si los dits hòmens seran acceptats e per quina forma seran acceptats o no, fa conclusió e del-liberació que las ditas cosas sian remesas e aquellas remet als honorables consellers e consell de trenta-dos prohòmens, qui ara és e per temps serà, los quals vegen lo privilegi obtengut per los dits hòmens e del-liberen si seran acceptats, e per quina forma seran acceptats, encantant fe que, si feran la acceptació, a-quells sia feta a tota honor e utilitat de la dita ciutat, units e agregats per tots temps e perpetuament a la corona real".

³⁶ AMM, AH-001-02, f. 11v: "Com los consellers, ab consell dels advocats, tractaren fessen los capítols següents". I Apèndix, doc. 4.

³⁷ AMM, AH-001-02, ff. 10v-11r, "Letra que lo rey fa als conçellers prenguen la possessió", que, erròniament, és datada a 1480 en lloc de 1481; també n'hi ha còpia a AMM, AH-001-01, ff. 59r-60v.

³⁸ AMM, AH-001-02, f. 13r, Apèndix, doc. 4, i AMM, AH-001-02, f. 13r-v.

³⁹ Apèndix, doc. 4.

de tota la jurisdicció reial del batlle reial⁴⁰; l'endemà, 20 de juliol, féu el mateix a Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià⁴¹.

En el cas de Mataró, els jurats de la universitat del castell i la vila —Salvador Portell, de Valldeix; Bernat Llobet, àlies Soler, i Joan Seguí, de Mataró; i Miquel Hivern, de Sant Andreu de Llavaneres—, com a síndics o representants de la resta d'homes del lloc, d'acord amb els poders que aquests els havien atorgat davant del notari Pere Marrull, que regia l'escrivania local pel notari Arnau Ferrer, reunits a l'església de Santa Maria, després que els fossin llegits, davant del conseller barceloní, el privilegi de 1480, el manament reial del 15 de maig de 1481 i la concòrdia pactada amb Barcelona, li prestaren jurament i homenatge de fidelitat de boca i mans⁴²; i el batlle reial, Bernat Vilardell, per simbolitzar la cessió del mer i mixt imperi i de tota la jurisdicció reial, li posà a les mans una espasa desembeïnada⁴³. A Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià, en canvi, la cerimònia se celebrà al Camí Ral, en terme de cadascuna de les parròquies⁴⁴.

Cal dir, però, que la manca de fons municipals barcelonins que facin referència específica al carreratge dificulta, sovint, el coneixement del funcionament de la institució. Les capitulacions signades amb la Corona pels llocs que pactaren ser carrer de Barcelona en donen, de vegades, com en el cas del privilegi de Mataró de 1424, alguns indicis. I, per exemple, a la darrerria del segle XIV, la concòrdia que la vila de Moià signà amb Barcelona també permet intuir les clàusules que, almenys en aquells moments, podrien haver estat habituals: el senyal de la ciutat de

⁴⁰ AMM, AH-001-02, f. 13r-v.

⁴¹ AMM, AH-001-02, ff. 13v-14r, "Los homenatges prestats per Argentona"; f. 14r, "Los homenatges prestats per Cabrera"; f. 14r-v, "Los homenatges prestats per Vilaçar"; i f. 14v, "Los homenatges prestats per Premià".

⁴² És a dir, amb bes a la cara i imposició de mans al conseller, com ja hem dit més amunt en el cas de Moià (nota 30).

⁴³ AMM, AH-001-02, f. 13r-v.

⁴⁴ A Argentona, el síndic o representant dels homes del lloc era Segimon Mallol i el batlle reial Guillem Pere Ballot; a Cabrera, els síndics eren Bartomeu Puig i Salvador Canals i el batlle reial Gaspar Vilardell, àlies Sala; a Vilassar, els síndics eren Jaume Roudor i Salvador Colomer del Camí i el batlle reial Amador Bonhivern; i a Premià, els síndics eren Ponç Ferrer i Pere Parés i el batlle reial Joan Cases (cf. AMM, AH-001-02, ff. 13v-14v). Les *Rúbriques* de Bruniquer recullen, en aquesta ocasió, que "A 15 de Juny, y 19 de Juliol 1481, fou deliberat anar à pendre homenatges de Mataró, Argentona, Cabrera, Vilassar, Premià, per que lo Rey los havia units ab la Ciutat, y com los separas fossen haguts per donats a la Ciutat, y dit die es la Capitulació fermada entre la Ciutat, y dits locs, y á 25, de Abril se refer com ab privilegi antich los de Mataró eran units ab la Corona, y que lavors aquesta Ciutat ne pres los homenatges, empero que en temps de les Turbacions, lo Rey D.ⁿ Joan los havia empenyorats á M.^o Pere Joan Ferrer, de qui ells mateixos se eran rescatsats, y han obtengut nou privilegi" (*Rúbriques...*, vol. IV, p. 79).

Barcelona havia de figurar a l'estendard i als pesos i mesures de la vila, que els consellers es comprometien a defensar i a impedir que fos separada de la Corona, i els moianencs havien d'integrar-se a la host veïnal barcelonina, col·laborar en la defensa de la ciutat si era atacada i incorporar-se al sagramental. També a la darrerria del segle XIV, sabem que algunes poblacions del Vallès, com Vilamajor i Cardedeu, tenien l'obligació, imposada pel rei, de contribuir a la construcció de la Drassana reial de Barcelona —o, a la segona meitat del XV, en el cas del Maresme, de contribuir a la reparació de les muralles i a les armades barcelonines—, i que les viles carrer podien tenir el deure de consultar la ciutat comtal en qüestions relacionades amb l'emissió de deute públic, que Barcelona havia d'autoritzar⁴⁵.

Tanmateix, és evident que, encara que hi pogués haver trets comuns i més o menys generalitzables, cada cas era particular, i que, a més, aquestes condicions generals també pogueren evolucionar des de la fi del segle XIV fins a la fi de la següent centúria, com mostra el contingut dels capítols de la concòrdia que, el 1481, Mataró i les diverses parròquies del Maresme que esdevingueren carrer de Barcelona negociaren amb la ciutat comtal, i que després glossarem amb més detall⁴⁶.

D'altra banda, mentre que alguns llocs es beneficiaren plenament dels privilegis de la ciutat, n'hi hagué d'altres on les capitulacions de la redempció ja exceptuaren la franquícia de lleudes, peatges i exaccions reials; a canvi, però, Barcelona pogué beneficiar-se del pagament global, conjuntament amb els seus carrers i baronies, d'algunes grans contribucions, com els fogatges i redempcions de participar en l'exèrcit, tal com veurem en el cas de Mataró i dels altres llocs del Maresme el 1481.

Però, de tota manera, sembla que, a banda del prestigi que li va representar, almenys des del punt de vista econòmic el carreratge fou força gravós per a Barcelona i, en canvi, beneficiós per als seus carrers, que no sabem que paguessin cap taxa a la ciutat, tot i que aquesta hagués de sufragar-los, sovint, les seves despeses jurídiques⁴⁷, aspecte que, com veurem, també és un dels que quedaren regulats en la concòrdia maresmenca amb Barcelona del 1481.

⁴⁵ Vegeu M.T. FERRER, *L'associació...*, pp. 22-23.

⁴⁶ Apèndix, doc. 4, i vegeu, també, els paràgrafs que segueixen a la nota 88.

⁴⁷ M.T. FERRER, *L'associació...*, pp. 24-25

MATARÓ I LA REDEMPCIÓ DE 1419

Ja hem dit que, en el cas de Mataró, els capítols de la redempció foren aprovats per Alfons el Magnànim el 27 de juny de 1419, a Sant Cugat del Vallès⁴⁸, i que, a canvi, els homes del terme, és a dir, de Mataró, les dues Llanerques i Caldetes, hagueren de pagar 4.000 florins —o 2.200 lliures— de les 6.500 lliures que costà la lliuició.

Com a procés apadrinat per la Corona, i tal com succeïa a tot arreu, amb anterioritat, el primer de març de 1419, els mataronins ja havien rebut llicència reial per a congregar-se dins els termes de la vila, per anomenar els síndics o procuradors que haurien d'ocupar-se de recaptar aquests diners i per a designar els seus col·lectors o recaptadors; per fer-ho, foren autoritzats, com també era habitual, a vendre censals i violaris o a establir talles⁴⁹. Els senyors de Mataró, Antoni de Torres, Joana i Baltasar de Màrgens, reberen ordres explícites de no posar-los cap impediment i de no maltractar-los per aquest motiu, ja que, en cas de fer-ho, hi intervindria, interposant la seva autoritat, el batlle general de Catalunya⁵⁰.

Tanmateix, fou una nova llicència, de la darrerria d'abril de 1419, la que els autoritzà explícitament a obtenir els 4.000 florins necessaris per a pagar la redempció⁵¹.

Sabem que un mes després, a la darrerria de maig, els síndics que havien estat elegits per la població eren Miquel Morera, Esteve Mata, Pere Fornells i Bartomeu Català; que el síndicat havia quedat constituït el 15 de maig, en poder del notari de Barcelona Joan Teixera; i que els Màrgens havien lliurat la possessió de la vila i el castell, en nom del rei, a Romeu de Sant Hilari, lloctinent del batlle general de Catalunya, amb els homes del terme congregats al cementiri de l'església parroquial de Santa Maria. Tanmateix, fins aleshores els síndics mataronins encara no havien pogut vendre censals morts i violaris per les despeses de finançament de la lliuició, perquè la Corona, que havia d'autoritzar-ho, encara no les havia taxades. I, com que aquells que havien treballat en la lliuició i a qui es devien els seus sala-

⁴⁸ Apèndix, doc. 1.

⁴⁹ ACA, C, reg. 2938, ff. 41v-42v. 1419, març, 1. Barcelona; n'hi ha còpia a AMM, AH-001-01, ff. 1r-3v. Censals i violaris eren mecanismes de crèdit. Amb la venda de censals hom contreia l'obligació de pagar una pensió o cànon anual com a contrapartida d'un capital rebut; amb els violaris, que eren una variant dels censals, aquest capital havia de ser restituit durant la vida d'una o de dues persones. Les talles eren impostos veïnals de caràcter extraordinari que els municipis exigien i recaptaven per fer front a les seves necessitats financeres.

⁵⁰ ACA, C, reg. 2938, ff. 43r-44r i 42v-43r. 1419, març, 1. Barcelona.

⁵¹ ACA, C, reg. 2938, ff. 55v-56v. 1419, abril, 26. Barcelona; n'hi ha còpia a AMM, AH-001-01, ff. 4r-6v.

ris amenaçaven d'interposar querelles contra la universitat perquè els fossin satisfets els deutes contrets, els mataronins hagueren de suplicar a Alfons el Magnànim que establís el valor de les despeses, que taxà en 1.500 florins d'or d'Aragó. Sumats als 4.000 florins del preu de la retrovenda, això suposava, per tant, que tenien llicència per a vendre censals per un valor total de 5.500 florins⁵².

Durant el procés de la redempció, a més dels problemes que hi hagué amb Antoni de Torres, com a representant dels Màrgens, que veurem després, la universitat del terme del castell de Mataró també hagué de fer front a alguns problemes interns. Almenys un dels habitants i homes propis del castell, aleshores ja reial, de Mataró, Bernat Ferrer, s'havia negat a signar el sindicat i a contribuir al pagament de la part que li pertocava en ajut del preu de la redempció, al·legant que ell era ciutadà de Barcelona i que, en conseqüència, no hi estava obligat. I, tot i que Ferrer i els homes de la universitat ja havien iniciat un procés a la cort del veguer de Barcelona, el 31 de maig de 1419 Alfons el Magnànim va resoldre citar-lo personalment perquè li presentés les seves al·legacions, impedit al veguer que s'hi immiscís⁵³.

Els pactes o capitulacions de la redempció mataronina que recull el privilegi del 27 de juny de 1419 consten de tretze capítols.

El primer és, com ja hem dit, l'habitual compromís del monarca d'unió perpètua o d'inseparabilitat de la Corona. I les teòriques garanties que s'hi donen arriben fins al punt que els homes del terme queden autoritzats a defensar aquesta unió per tots els mitjans, fins al punt que si, en fer-ho, arribessin a ocasionar morts, no en podrien ser jutjats ni considerats culpables, ni obligats a pagar cap pena.

⁵² ACA, C, reg. 2938, ff. 58v-59v. 1419, maig, 23. Barcelona; n'hi ha còpia a AMM, AH-001-01, ff. 8r-11v.

⁵³ ACA, C, reg. 2938, 59v-60r. 1419, maig, 31. Barcelona; n'hi ha còpia a AMM, AH-001-01, ff. 12r-13r. És possible que aquest Bernat Ferrer ciutadà de Barcelona fos el mateix Bernat Ferrer, mercader i ciutadà de Barcelona resident a Mataró, que tingué arrendada l'escrivania mataronina durant la primera meitat del segle XV (vegeu C. MARFÀ I RIERA, *Notaries i notaris a Mataró (segles XI-XV). Antecedents i gènesi d'una institució*, "Fulls del MASM" 27 (gener 1987), pp. 15 i següents), o almenys un familiar seu homònim. Bernat Ferrer, de Mataró, ja apareix, també, el 1397, implicat en la compra, a través d'una comanda, d'una esclava russa o circassiana (cf. J. LLOVET, *Esclaus a Mataró a finals del segle XIV*, "Fulls del MASM" 26 (juliol 1986), pp. 23-24) i, durant el primer quart del segle XV, és un dels propietaris d'esclaus masculins de Mataró (cf. R. SALICRÚ I LLUCH, *Propietaris d'esclaus a l'àmbit rural de la vegueria de Barcelona segons el Llibre de la Guàrdia de 1425. El cas del Maresme*, dins *X SEM. 20 de novembre de 1993. Comunicacions presentades*, Mataró, MASM-PMC, 1994, taula III, p. 125, o IDEM, *Esclaus i propietaris d'esclaus a la Catalunya del segle XV. L'assegurança contra fugues*, Barcelona, CSIC, 1998, p. 168).

És en aquest mateix primer capítol on els mataronins també adquireixen el dret d'esdevenir "carrer i membre" de la ciutat de Barcelona en cas que el rei intenti, d'alguna manera, tornar a alienar el castell o algun dels drets o rendes a ell inherents. Si ho feia, tots els seus passos serien, automàticament, considerats nuls i, en aquesta eventualitat, els mataronins haurien de requerir-li que es fes enrere; si, abans d'un mes, no ho havia fet, podrien constituir-se en carrer de Barcelona i la ciutat podria rebre'ls, immediatament, com a tal. En el cas de Mataró i del privilegi de 1419, per tant, tal com ja hem dit, el pas a carrer de Barcelona només es preveu, a diferència del que succeirà el 1424, com una possibilitat futura en cas d'incompliment reial de la promesa d'inseparabilitat de la Corona.

Un altre dels altres capítols del privilegi de 1419 estipula que, per poder redimir els censals venuts per pagar els 5.500 florins que costava la redempció, el rei atorgava als mataronins, durant quinze anys, el dret de percebre les imposicions.

El privilegi també preveu que, el dimarts de Pasqua i, després, anualment, els mataronins podrien elegir el govern municipal, compost per quatre jurats i vuit consellers, que haurien de ser naturals del terme, i un clavari o bosser per administrar els ingressos de la comunitat, a la qual hauria de retre comptes. Des d'aleshores, els homes de Mataró podrien tenir caixa comuna i, per a fer front a les despeses comunes del terme, també podrien vendre censals i violaris i establir talles, encara que supervisats per un oficial reial i pel batlle general de Catalunya.

El batlle reial de Mataró, o el seu lloctinent, també hauria de ser-ne natural. Però, per evitar conflictes, no podria ser cap hostaler, carnisser, taverner ni flequer.

I, —condició difícilment traduïble, però que ens remet a possibles incidents o innovacions recents— els mataronins també obtingueren el compromís reial que el forner que estigués a càrrec del forn de destret local només podria tallar arbres per alimentar el forn de la manera "antigament acostumada".

Amb el privilegi de 1419, Alfons el Magnànim també confirmà als mataronins tots els privilegis, llibertats i franqueses que, fins aleshores, els haguessin atorgat tots els anteriors detenidors del castell, reials o particulars; i, igualment, tots els usos i costums mataronins, tant si n'hi havia constància escrita com si no.

D'altra banda, fent segurament referència implícita als problemes que havien sorgit amb els Màrgens i el seu representant, Antoni de Torres, al llarg del procés de redempció, el monarca féu una remissió general dels crims i delictes d'interès general que haguessin estat comesos per homes del terme, per bé que n'exceptuà els qui haguessin posat traves o que haguessin anat en contra de la lluita.

El capítol del privilegi que més crida l'atenció i, a la vegada, el que ens permet particularitzar, encara que sigui dins del marc general dels processos de lluitació, el cas de Mataró, és, però, probablement, el que afirma que, "per rahó e ocasió de la present luyció, micer Anthoni Torres, tudor d'en Balthesar de Màrgens (...), detenedor del dit castell e vila de Materó", té "en gran odi tots los hòmens habitants del dit terme de Materó e, singularment, aquells hòmens del dit terme qui la dita luhició han procurada e proseguída", i que, en conseqüència, posa clarament de manifest l'animadversió mútua existent entre Antoni de Torres i els mataronins. I, davant d'aquesta animadversió, els mataronins consideren que no seria raonable que, mai més, Antoni de Torres pogués tenir cap mena d'autoritat, jurisdicció o atribució sobre ells, ni com a oficial reial ni com a representant de ningú, ni que, en la seva condició de jurista, pogués intervenir en cap causa o plet que impliqués mataronins. Per tant, Mataró exigeix a la Corona, i aquesta concedeix, que en un futur la universitat i els particulars de Mataró quedin eximits de qualsevol contacte amb Antoni de Torres.

En el marc general del procés de redempció del patrimoni reial alienat, l'aparició d'odis, recels i violències entre senyors, vassalls, monarques i oficials reials no és pas cosa del tot extraordinària, per bé que, en molts casos, el procés es faci de manera pacífica o, almenys, sense que tinguem notícies d'incidents rellevants⁵⁴.

Però, a Mataró, tal com fa palès el capítol que al·ludeix de manera tan explícita i directa al "gran odi" que Antoni de Torres manifesta contra els mataronins, aquesta animadversió, mútua i compartida, aflora, durant aquests anys, per tots costats.

D'entrada, el 1413, poc després que la sentència del plet entre els hereus de Pere de Màrgens hagués atribuït a Baltasar i a Joana de Màrgens el castell de Mataró i que els homes del castell haguessin rebut ordres de prestar-los homenatge i fidelitat⁵⁵, Ferran d'Antequera ja va haver d'expedir un guiatge en salvaguarda i protecció d'Antoni de Torres i Joana⁵⁶, encara que, també és cert, tant podia estar motivat per les reticències dels homes del terme com per les possibles conseqüències del resultat del plet familiar, que l'altra branca dels Màrgens no es resignava a acceptar.

⁵⁴ Vegeu M.T. FERRER, *El patrimoni...*

⁵⁵ ACA, C, reg. 2453, ff. 24v-25r. 1413, setembre, 6. Barcelona; cf. R. SALICRÚ, *El plet...*, pp. 96-97 i nota 11.

⁵⁶ ACA, C, reg. 2448, ff. 57r-58r. 1413, octubre, 3. Barcelona; cf. *ibidem*, p. 97 i nota 18.

Més endavant, el juny de 1415, després que Antoni de Torres hagués obtingut una llicència reial per a recaptar sises per a reparar el castell⁵⁷ —i després, també, que els seus pobladors haguessin estat autoritzats a obtenir totes les provisions i privilegis relatius al castell que els poguessin ser útils per a tramitar la redempció⁵⁸—, els mataronins, representats per Francesc Canyadell, es queixaren a la Corona perquè de Torres no els permetia congregar-se per procedir a la resolució d'una causa que tenien pendent amb ell per unes imposicions que els exigia en virtut d'una concessió reial, que podria ser la que acabem d'esmentar⁵⁹. En resposta, Ferran d'Antequera els atorgà llicència tant per reunir-se lliurement, encara que en presència del veguer de Barcelona o d'un seu representant, per tractar del litigi, com per elegir síndics, vendre censals i violaris i establir talles per a atendre les despeses que poguessin derivar-se del plet, fins a un valor de 1.000 florins⁶⁰.

Abans o després d'aquesta data, però probablement en relació amb tot això, durant la Setmana Santa de 1414, 1415 o 1416, més d'una seixantena d'homes armats del Maresme i del Vallès, prop d'una tercera part dels quals eren del terme del castell, encapçalats pels capitans del sagramental de Mataró i de Llàvaneres, assaltaren i incendiaren el castell, talaren arbres i vinyes, i feren destrosses a la plaça de la vila, on enderrocaren un porxo i destruïren totalment el forn, un dels símbols del poder senyorial. Després, processats per violació de pau i treva, foren condemnats a pagar a Antoni de Torres 100.000 sous de Barcelona —equivalents a 5.000 lliures o a gairebé 9.100 florins—, pels danys que li havien ocasionat⁶¹.

Però Antoni de Torres també tenia altres problemes i plets pendents de resolució amb els mataronins: de l'agost de 1418, tenim notícia d'una causa amb Bartomeu Català i altres pobladors del terme per uns capítols que havien signat; un any més tard, el mateix Bartomeu Català i Antoni Català eren acusats pel jurista d'apropiar-se de blats i drets que ell deia que li pertanyien; i, del penúltim dia

⁵⁷ ACA, C, reg. 2395, ff. 104v-105r. 1415, juny, 4. València; ed. R. SALICRÚ, *El plet...*, pp. 103-104, document que ja era citat per J. LLOVET, *La ciutat...*, vol. I, p. 79, nota 23, encara que no n'havia pogut trobar l'original; J.M. PELLICER, *Estudios...*, p. 412, ja deia, també, que el 1415 Antoni de Torres havia obtingut permís de Ferran d'Antequera per refer les muralles, però sense incidir en el caràcter fiscal de la llicència.

⁵⁸ Vegeu la part final de la nota 7.

⁵⁹ ACA, C, reg. 2395, ff. 137v-138v. 1415, setembre, 5. Barcelona; vegeu R. SALICRÚ, *El plet...*, p. 98 i nota 23.

⁶⁰ Cf. *ibidem*, p. 98, text corresponent a la nota 25.

⁶¹ Una quantitat que, tanmateix, fou moderada per Alfons el Magnànim enfront dels 15.000 florins que de Torres havia exigít; vegeu-ho tot plegat, per extens, a R. SALICRÚ, "A foc!

de 1419, encara coneixem un altre plet entre Torres i alguns mataronins, entre els quals tornem a trobar-hi Bartomeu Català⁶².

Però, per davant de tot, el que cal remarcar és que Antoni de Torres intentà, per tots els mitjans i des del primer moment, deturar el procés de redempció de Mataró.

El gener de 1417 —uns dies després que, a mitjan desembre de 1416, Alfons el Magnànim hagués notificat a Joana de Màrgens que pensava fer ús de la carta de gràcia i recuperar el castell⁶³— Antoni de Torres ja havia fet manifesta la seva oposició a la lluiació, al·legant que el castell no era redimible perquè, segons ell, no havia estat mai de patrimoni reial, cosa que pretenia fonamentar "per bons documents"⁶⁴; a la darrerria d'abril de 1419, Alfons el Magnànim havia desestimat una altra al·legació de Torres a la declaració de lluibilitat de Mataró, que fou remesa als quitadors del patrimoni⁶⁵; i una declaració d'Antoni Morera, àlies Llull, de Llanerres, del setembre de 1418, també ens permet saber que de Torres fins i tot havia proferit insults contra el batlle general de Catalunya, Pere Basset, i que havia arribat a amenaçar-lo d'apunyalar-lo i de lligar-lo amb cadenes pel sol fet que volia fer efectiva la redempció de Mataró⁶⁶.

De fet, sabem que Antoni de Torres es negà a acceptar voluntàriament la retrovenda i a recuperar les 6.500 lliures que Pere de Màrgens havia pagat a Pere el Cerimoniós en adquirir el castell⁶⁷. I que encara que, evidentment, no pogués

⁶² ACA, C, reg. 2463, f. 157r; ACA, C, reg. 2642, f. 160r; i ACA, C, reg. 2475, ff. 10v-11r. Cal remarcar que Bartomeu Català, un dels quatre síndics que la població havia elegit per recaptar els diners de la redempció, fou, a més, un dels tres homes que, el 1419, juntament amb el ciutadà de Barcelona i lloctinent de batlle general de Catalunya que havia rebut possessió del castell i de la vila en nom del rei, Romeu de Sant Hilari (cf. la nota i el text corresponent a la nota 52), i amb un altre habitant de Mataró, Pere Ros, arrendà les rendes del castell durant els tres primers anys de pertinença al patrimoni reial (vegeu R. SALICRÚ, *La lluibició...*, pp. 65 i 70).

⁶³ Vegeu la nota 9.

⁶⁴ ACA, C, reg. 2410, f. 120r. 1417, gener, 27. Tortosa. El Magnànim li havia respost que, si així ho desitjava, accediria a discutir amb ell si el castell "és stat de patrimoni o no" i que, per tant, podia, quan volgués, presentar-li els documents que cregués oportuns per fonamentar les seves afirmacions; per la seva banda, el batlle general de Catalunya havia de procurar al rei tots els documents i proves contràries; vegeu R. SALICRÚ, *El plet...*, p. 99.

⁶⁵ ACA, C, reg. 2438, ff. 53v-54r. 1419, abril, 28. Barcelona.

⁶⁶ ACA, RP, B, Processos Antics, 1418.1.J; la declaració de Morera fa referència també, a més d'als insults a Pere Basset, a una emissió de so d'Antoni de Torres. Cal dir que, uns mesos abans, Pere Basset, com a batlle general de Catalunya, havia "obligat" els homes de Mataró a fer sindicat prescindint de la jurisdicció de de Torres (ACA, C, reg. 2462, f. 178v. 1418, febrer, 1).

⁶⁷ Vegeu la nota 9.

deturar la redempció del castell de Mataró, sí que, almenys, pogué demostrar que, en prendre'n possessió, el rei s'havia apropiat, indegudament, tant de la castllania de Mataró com d'un quartó de delme que Pere de Màrgens havia comprat, independentment del castell, a Ramon de Cartellà i a Gilabert de Reixach. En conseqüència, el 1421, la Corona hagué de restituir-li tots els drets inherents a la castllania i a aquesta quarta part del delme, i de compensar-lo pel temps que els havia tingut indegudament ocupats⁶⁸.

LA SANCIO DEL CARRERATGE: EL PRIVILEGI DE 1424

En els anys immediats a 1419, a banda de la restitució de la castllania i del quartó de delme a Antoni de Torres, tenim ben poques notícies que facin referència al castell de Mataró. Tan sols sabem que, a la primeria de desembre de 1421, la reina Maria va prorrogar durant vuit anys —i, per tant, els quinze previstos al privilegi de 1419 fins a vint-i-tres, és a dir, fins al 1442— el dret dels habitants de Mataró de percebre les imposicions⁶⁹.

Però és evident que, a desgrat de la manca de notícies directes, Antoni de Torres continuà maniobrant per revocar la redempció del terme. I com que, de nou i de manera preocupant, tornà a aixecar els recels dels mataronins, aquests exigiren a la Corona majors i noves garanties d'inalienabilitat. Aquest fet és el que explica l'existència del privilegi de 1424, que suposa una sanció del dret d'esdevenir carrer de Barcelona reconegut al privilegi de 1419 i que comportà la seva efectiva execució.

⁶⁸ Vegeu-ho a R. SALICRÚ, *La lliuició...*, pp. 65-67 i docs. 1 i 2. És això el que explica, per tant, que, el 1427, Antoni de Torres pogués vendre la castllania a Pere Destorrent; que, com que no havia estat redimida, el 1436 el rei pogués lliurar-la, en domini directe i alodial, al mateix Destorrent, que ja la posseïa en feu —i sense que això representés, com la historiografia mataronina havia dit moltes vegades, faltat a les promeses fetes en el privilegi de 1419, perquè aquestes només afectaven allò que realment fou lliuït, i la castllania no ho fou—; i que, el 1454 o 1455, els mataronins haguessin d'adquirir-la a un fill, homònim, de Pere Destorrent, aconseguint d'aquesta manera, encara que només fos durant un breu període, perquè al cap de vint anys quedarien en mans de Pere Joan Ferrer, la plena redempció (vegeu R. SALICRÚ, *La lliuició...*, p. 67, i IDEM, *Mataró 1453...*, nota 75).

⁶⁹ ACA, C, reg. 3118, ff. 39v-40v. 1421, novembre, 5. Barcelona. Quan s'hagué esgotat el primer termini de quinze anys, el 1434, i quan tot just començaven a córrer aquests vuit anys addicionals, la reina Maria atengué favorablement una nova petició de pròrroga, en aquest cas de dotze anys (ACA, C, reg. 3126, ff. 12v-13r. 1434, juny, 30. Tortosa, document ja ressenyat a la nota 1), que, sumats als vint-i-tres anteriors, ascendien a un total de trenta-cinc; un cop transcorreguts trenta-quatre dels trenta-cinc anys, amb el privilegi de 1453, la reina Maria encara atorgà una nova pròrroga de quinze anys més (vegeu-ho a R. SALICRÚ, *Mataró 1453...*, pp. 10-11).

El novembre de 1424, a canvi del pagament de 1.000 florins d'or o de 500 lliures més a la Corona —i, per tant, d'una xifra equivalent a la quarta part del que havien pagat el 1419—, els mataronins reberen d'Alfons el Magnànim un nou privilegi que, aquest cop sí, es refereix explícitament a la seva entrada en carreratge de Barcelona⁷⁰.

El 4 de novembre de 1424, Alfons el Magnànim ja havia ordenat a Pere Destorrent, batlle de Barcelona, que es desplaçés fins a Mataró per obligar a tots els homes del terme a signar el sindicat que els permetria obtenir els 1.000 florins necessaris per a pagar el privilegi i cent florins més que els calien per a fer-ne la tramitació⁷¹.

I, quatre dies més tard, el 8 de novembre, Alfons el Magnànim aprovà, a Barcelona, i féu registrar a la cancelleria reial, el nou privilegi.

El privilegi comença recordant que el castell de Mataró havia estat redimit, per dictamen dels cinc quitadors del patrimoni reial, a desgrat de les apel·lacions que hi havia interposat Antoni de Torres, com a tutor del seu fill Baltasar, que ara ja era major de dotze anys⁷²; recorda que els habitants de la vila i castell de Mataró havien contribuït a la redempció o llúició pagant 4.000 florins; i recorda també que Alfons el Magnànim ja els havia concedit, amb el privilegi aprovat el 27 de juny de 1419 a Sant Cugat del Vallès, que de llavors ençà no podrien tornar a ser separats de la Corona.

Ara, però, el 1424, els homes de Mataró asseguraven que Antoni de Torres, prescindint del jurament prestat, per obligació, en contra de la seva pròpia voluntat, es vantava de voler impugnar tots els processos que havien fet els quitadors del patrimoni reial, al·legant, entre altres coses que no són més concretades, que s'havien fet en minoria d'edat del seu fill Baltasar. En conseqüència, els mataronins temien que el rei aprofités aquest pretext, o que se servís de qualsevol altra excusa, per fer-se enrere i per tornar-los a separar de la Corona i vendre, revendre o transferir de nou a Antoni, o a algú altre, el castell i la vila de Mataró. I, per aquest motiu, per obtenir majors garanties que el rei Alfons no els tornaria a alienar, li havien presentat els diversos capítols que ell, aleshores, a canvi del pagament de 1.000 florins, va aprovar.

⁷⁰ Apèndix, doc. 2.

⁷¹ ACA, C, reg. 2938, f. 126v. 1424, novembre, 4. Barcelona.

⁷² Com hem dit a la nota 5, el 1424 devia tenir tretze o catorze anys, ja que el març de 1418 en tenia set.

En primer lloc, el monarca declarava que unia i incorporava a la ciutat de Barcelona el castell i la vila de Mataró, és a dir, que en convertia els habitants en ciutadans de Barcelona i Mataró en carrer, part i membre de la ciutat. D'aquesta manera, de llavors ençà, perpètuament, només qui fos senyor de Barcelona podria ser senyor de Mataró; per tant, Mataró seria inseparable de la ciutat de Barcelona i no podria ser alienat si no ho era, també, la capital catalana. I, en darrer terme, el rei feia donació, "ara per llavors" i per si el rei o els seus successors feien o iniciaven cap intent d'alienació de Mataró, del castell i la vila en plena propietat a Barcelona i als seus consellers, amb tots els drets que la Corona hi tenia i sense que haguessin de pagar res a canvi.

Arran d'això, com a carrer de Barcelona, quan la host de Barcelona fos convocada, els mataronins haurien d'afegir-s'hi, sota l'estendard de la ciutat, juntament amb els altres ciutadans de Barcelona.

Però, a més d'incloure aquestes clàusules destinades a perfilar el carreratge de Mataró, les peticions dels mataronins també incidien de ple en la seva principal preocupació: la prevenció directa de les apetències d'Antoni de Torres o de la seva voluntat de revocar la redempció.

En regular el procés general de lluitació del patrimoni reial que s'havia acordat a la Cort de Barcelona de 1413, un dels capítols havia previst que ni el rei ni ningú no podrien interferir en les decisions dels quitadors del patrimoni, ni intervenir-hi de cap manera⁷³. Per això, els mataronins, que temien que el rei, incentivat per les pretensions del jurista, s'immiscís en la tasca dels quitadors, li feren revocar explícitament, per escrit, perquè en quedés constància i d'acord amb aquell capítol, qualsevol comissió que pogués concedir sobre l'afer.

El monarca prometé, per tant, que, de llavors ençà, només els quitadors del patrimoni, i no ell, ni cap jutge, ni cap mena de delegat reial, podrien conèixer les causes sobre la lluitació de Mataró. I que, fins i tot si de Torres al·legava, com ja hem vist que havia fet el 1417⁷⁴, que Mataró no era de patrimoni reial i que, per tant, el capítol de 1413 no l'afectava, aquesta argücia jurídica quedaria neutralitzada. En conseqüència, el rei també explicitava que s'autonegava o prohibia el dret o la possibilitat d'entremetre's tant en els plets entre Antoni de Torres i els homes de Mataró com en qualsevol de les seves derivacions.

⁷³ El capítol, que és reproduït al privilegi mataroní de 1424 (Apèndix, doc. 2), consta també a *Cortes...*, vol. XV, pp. 360-361, i a ACA, C, Processos, 101/7, ff. 1r-v i 2r-v.

⁷⁴ Vegeu la nota i el text corresponent a la nota 64.

La integració de Mataró en part constitutiva o carrer de Barcelona quedava sancionada amb la impossibilitat de procedir en res sense haver escoltat els homes del castell o el seu síndic i, sempre i sense excepció, el síndic de Barcelona, invalidant qualsevol pas que es fes sense tenir-lo en compte. I aquesta sanció el monarca acabava de ratificar-la en l'aprovació o acceptació plena d'aquests capítols, ja que prometia tant als homes de Mataró com als consellers de Barcelona que els compliria.

L'endemà mateix d'haver aprovat els capítols, el 9 de novembre, Alfons el Magnànim ja va donar ordre que es possessin en execució, puix que manà al batlle general de Catalunya, al batlle de Barcelona i a tots els oficials reials que, quan els consellers de Barcelona els ho requerissin, els lliuressin la possessió, en nom reial, del castell, la vila, els termes, els drets i les pertinences de Mataró, per tal que els mataronins fossin acceptats i considerats com a veritables ciutadans de Barcelona⁷⁵.

Ja hem dit que, segons les *Rúbriques* de Bruniquer i el *Manual de novells ardit*s, els consellers de Barcelona prengueren possessió efectiva de Mataró com a carrer de la ciutat el febrer de 1425, és a dir, tres mesos després de l'aprovació del privilegi de 1424⁷⁶. I, encara que, en aquest cas, a diferència del de 1480-1481, no coneguem amb detall els passos del procés ni tinguem constància del contingut de la concòrdia que els mataronins signaren amb els consellers de Barcelona, del 1425 enllà, el mateix Bruniquer ens aporta diverses mostres de la tutela que la ciutat comtal va exercir sobre el seu nou carrer mataroní: el març de 1444, per exemple, els consellers de Barcelona escrigueren als ambaixadors que tenien a la cort reial de Nàpols per advertir-los dels rumors segons els quals el monarca volia vendre Mataró al comte de Mòdica, i per recordar-los que, essent Mataró carrer de Barcelona, no ho podia pas fer⁷⁷; i, uns anys després, a la fi d'agost de 1452, els consellers hagueren d'adreçar, en canvi, les seves amonestacions als homes de Mataró, "en raho de certa queixa", per advertir-los que "noy deuen ells fer tal cosa, com sien Carrer de Barcelona"⁷⁸.

⁷⁵ ACA, C, reg. 2938, ff. 125r-126r. 1424, novembre, 9. Barcelona; n'hi ha còpia a AMM, AH-001-01, ff. 30r-32r.

⁷⁶ Vegeu la nota i el text corresponent a la nota 28.

⁷⁷ *Rúbriques...*, vol. IV, p. 77.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 78.

LA GUERRA CIVIL CATALANA I LA NOVA ALIENACIÓ TRANSITÒRIA: MATARÓ I EL MARESME EN MANS DE PERE JOAN FERRER

Per bé que la finalitat primordial del carreratge de Barcelona fos, com hem dit, la d'impedir nous intents d'alienació per part de la Corona de les viles o llocs units a la ciutat comtal, i per bé que els mataronins haguessin intentat protegir-se'n amb el privilegi de 1424, tant en el cas de Mataró com en molts d'altres aquesta finalitat primordial d'inseparabilitat perpètua de la Corona quedà frustrada. Fins i tot Martí l'Humà, el monarca que, a la darrerria del segle XIV, inicià l'onada de processos de recuperació del patrimoni reial alienat, ja es veié obligat, cap a la fi del seu regnat, a seguir el mateix camí que els seus predecessors per poder afrontar les despeses de l'expedició a Sardenya⁷⁹.

En diverses ocasions, com acabem de veure en el cas de Mataró, la ciutat de Barcelona defensà, fins i tot afeerrissadament, la inalienabilitat i els drets dels seus carrers. I, quan tornaren a ser alienats, sovint acabaren reincorporant-se tant a la Corona com al carreratge barceloní.

Tanmateix, el moment més crític per la institució del carreratge foren, sens dubte, els anys que envolten la guerra civil catalana contra Joan II.

En part, perquè durant tota o bona part de la guerra Barcelona i algunes de les seves viles carrer es trobaren en bàndols oposats, cosa que impedí el compliment d'una de les principals condicions del carreratge, la de participar en la host de la ciutat.

Però, sobretot, perquè durant els anys posteriors a la guerra gairebé tots els llocs i viles que havien aconseguit redimir-se des de la darrerria del segle XIV i esdevenir carrer de Barcelona tornaren a ser, novament, alienats, per pagar les despeses de la guerra o bé, com en el cas de Mataró, per pagar els serveis prestats per aquells que havien lluitat al costat del rei i per castigar la rebel·lia dels llocs que no ho havien fet.

D'aquesta manera, també Mataró fou lliurat, el 1471, pel rei Joan II, com altres llocs del Maresme, a Pere Joan Ferrer, el "baró de Burriac", que, el 1475, encara augmentà els seus dominis sobre Mataró, Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià amb l'obtenció de la jurisdicció civil i criminal.

⁷⁹ M.T. FERRER, *L'associació...*, p. 30, *IDEM*, *El patrimoni...*, i vegeu també la nota 11.

Les vicissituds de l'hostilitat entre aquest "militar y senyor del Maresme" i els seus súbdits són prou conegudes, per tal com foren detalladament analitzades per Francesc Carreras i Candi⁸⁰. I ell mateix és també qui deixa ben clar com, en moltes ocasions, Barcelona defensà Mataró per la seva condició de carrer de la ciutat; qui il·lustra els esforços que feren els consellers per aconseguir la reintegració a la Corona de les poblacions empenyorades; i qui mostra com la memòria col·lectiva mataronina feia al·lusió als privilegis de 1419 i de 1424 per reivindicar tant les garanties d'unió perpètua a la Corona que hi havien quedat registrades com per reclamar la seva condició i el seu dret de tornar a ser carrer de Barcelona.

Encara que Mataró tornés a quedar, transitòriament, alienat, és evident que Barcelona no oblidà els vincles que l'unien al seu carrer ni Mataró els que l'unien a la ciutat que l'havia acollit en carreratge, i que una i altre feren el que pogueren per defensar-los i recuperar-los.

EL RETORN A LA CORONA (1480) I AL CARRERATGE BARCELONÍ: LA CONCÒRDIA DE 1481

El retorn, ara ja definitiu, de Mataró a la Corona, arribaria amb el privilegi que Ferran II el Catòlic atorgà, des de Toledo, el 31 de juliol de 1480, a Mataró, Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià⁸¹.

Els mataronins haurien de tornar a assumir-ne, parcialment, per segona vegada, la càrrega financera, aquest cop compartida amb les altres poblacions del Maresme que també havien quedat sotmeses al domini de Pere Joan Ferrer⁸².

⁸⁰ Vegeu F. CARRERAS Y CANDI, *Pere Joan Ferrer, militar y senyor del Maresme*, Barcelona, Imprempta "La Renaixensa", 1892; sobre Pere Joan Ferrer, vegeu també J. MONCLÚS I LLORENS, M. PLUBINS I GUARDIOLA, *Pere Joan Ferrer. Senyor de Burriac i Baró del Maresme. Un Cavaller entre la guerra i les lletres*, Argentona, Ajuntament, 1984; i, entre la historiografia local mataronina, a més de J. LLOVET, *La ciutat...*, vol. I, pp. 81-83, M. RIBAS, *Notes...*, pp. 69 i 75-78; IDEM, *Origen...*, pp. 88-92; J.M. PELLICER, *Estudios...*, pp. 413-415; E. ALBERT I CORP, *Pere Joan Ferrer, darrer senyor feudal de Mataró*, "Fulls del MASM" 7 (abril 1980); [R. DIAZ I PÉREZ, F. FORN SALVÀ], 500è aniversari de l'alliberament dels lligams senyorials dels castells de Burriac i Mataró, "Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme" 10 (gener-juny 1980), pp. 289-302; i C. MARFÀ, *Cinquè centenari...*

⁸¹ N'hi ha còpies a AMM, AH-001-02, ff. 5r-10v, AMM, AH-001-01, ff. 43r-58v (ed. [R. DIAZ, F. FORN], 500è aniversari..., pp. 292-298), ACA, C, reg. 3545, ff. 133r-141r, i a la col·lecció de pergamins de Mataró, núms. 70 i 436 de l'inventari en curs d'elaboració. J.M. PELLICER, *Estudios...*, pp. 426-441, n'edita una traducció en castellà.

⁸² Dels 8.000 florins que havien de ser satisfets a Pere Joan Ferrer, 5.000 els pagaria la Corona i els 3.000 restants les poblacions afectades; 2.000 haurien de dipositar-los a la taula de canvi de Barcelona i els altres 1.000 haurien d'assegurar-los en forma de censal a favor de Pere Joan Ferrer; remeto, per tot això, a la bibliografia esmentada a la nota 80, a les edicions esmentades a la nota 81 i a C. MARFÀ, *Cinquè centenari...*, que glossa els diversos capítols del privilegi.

Com el 1419, el primer dels capítols del privilegi de 1480 és el que regula tant el retorn a la Corona com l'entrada —o el retorn, en el cas de Mataró— en carteratge barceloní. Però si, el 1419, la unió a la Corona semblava el fet principal, ara, el 1480, la constitució en "carrer e membre de la dita ciutat de Barcelona" esdevé, en canvi, pràcticament, allò primordial⁸³.

El capítol comença recordant que, per privilegi reial d'Alfons el Magnànim, ja s'havia fet "incorporació e agregació a la corona real e a la ciutat de Barcelona de la vila, castell e térmens de Materó", tal com constava, per extens, tant en el privilegi de 1424 com en el document de la presa de possessió dels consellers de 1425, que, com hem dit, no ens ha pervingut.

L'agregació a la Corona i a Barcelona, per tant, es feia en els mateixos termes que eren expressats en els privilegis mataronins, termes que es feien extensius a les parròquies d'Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià, és a dir, aquests altres llocs del Maresme seguirien el model del carteratge mataroní⁸⁴.

D'aquesta manera, Mataró i les altres parròquies esmentades podrien beneficiar-se de "tots aquells privilegis e libertats e usos que té la ciutat de Barcelona e los altres carrers de Barcelona se acostumen de alagar".

En conseqüència, Ferran II prometia, com Alfons el Magnànim ho havia fet seixanta anys abans, que no els desincorporaria ni desagregaria de la Corona reial ni de la ciutat de Barcelona, i que no els alienaria, ni en tot ni en part, a ningú.

L'existència o presència dels anteriors privilegis i capitulacions de redempció jurisdiccional també es posa de manifest en el dret de defensar, per qualsevol mitjà, la inseparabilitat de la Corona. El model torna a ser, aquí, de nou, el mataroní —recordem que el privilegi de 1419 eximia de tota responsabilitat en la defensa de la unió a la Corona fins i tot en el cas que es produïssin morts—, tot i que també es fa al·lusió al cas de Cabrera⁸⁵.

D'altra banda, si, segons el privilegi de 1419, la Corona disposava d'un mes per revocar qualsevol intent d'alienació, ara el termini quedava reduït a només sis dies.

⁸³ Apèndix, doc. 3; contrasteu-lo amb el primer capítol del privilegi de 1419, Apèndix, doc. 1.

⁸⁴ "las quals parròquias sean agregadas e incorporadas de semblant incorporació qual fon feta per lo dit il·lustríssimo senyor rey don Alfonso de las ditas vila, castell e térmens de Materó" (Apèndix, doc. 3).

⁸⁵ Vegeu-ho en el segon paràgraf que segueix a la nota 53 i a l'Apèndix, docs. 1 i 3.

I, a més, el privilegi també reconeixia el dret de Barcelona —que hauria de rebre jurament, homenatge i fidelitat dels homes del Maresme— que, "advenint lo cars, fassan totas deffencions, esforços e instància que las cosas preditas sorteschan tot llur complit effecte".

El privilegi de 1480, per tant, no només ratifica als mataronins allò que ja havien aconseguit amb els privilegis de 1419 i de 1424, sinó que, a més, ho estén a les altres parròquies del Maresme que es reincorporen al patrimoni reial i ho aplica segons l'experiència mataronina d'haver estat, ja, des del 1425, efectivament carrer de Barcelona⁸⁶.

Però, tal com ja hem dit, aquesta vegada, després de l'aprovació del privilegi de 1480, tenim la sort de conèixer el contingut de la concòrdia que, el 1481, abans de prendre possessió dels nous carrers, els consellers de Barcelona pactaren amb Mataró, Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià, concòrdia que, en aquest cas sí, està destinada a regular directament els termes del carreratge i els deures i obligacions mutus contrets entre aquests llocs del Maresme i la ciutat comtal⁸⁷.

La concòrdia incideix, fonamentalment, en qüestions fiscals i financeres i en la defensa de la ciutat de Barcelona i dels seus privilegis, condicions i aspectes contrastables amb els que recull la concòrdia de Moià, de la darrerria del segle XIV, i que complementen les dades que teníem del funcionament de la institució⁸⁸.

En primer lloc, però, estableix que, com a veritables ciutadans de Barcelona, els maresmencs estarien obligats, com la resta de barcelonins, a contribuir en l'abastament de blat de la ciutat quan la ciutat se'n procurés, pagant la part que els correspongués segons el que establissin els consellers de Barcelona.

⁸⁶ A banda d'estipular la reincorporació al patrimoni reial i al carreratge barceloní, els diversos capítols del privilegi de 1480, que, com he dit, són analitzats per C. MARFÀ, *Cinquè centenari...*, s'ocupen fonamentalment de la justícia i administració local i del cost econòmic de la redempció i de les seves condicions. Cal advertir, tanmateix, que, en el cas de Mataró, el referent per a l'organització del govern municipal del privilegi de 1480 no són ja les condicions pactades amb el privilegi de 1419; perquè un privilegi de 1453, atorgat per la reina Maria, ja hi havia introduït algunes millores o modificacions: si, el 1419, el batlle de Mataró, o el seu lloctinent o regent, havia de ser-ne natural però havia de ser designat per la Corona, des del 1453 els mataronins ja tenien dret a presentar, com reconeix el privilegi de 1480, cada tres anys, una terna de candidats al monarca i, aquest, havia d'elegir-ne un dels tres com a batlle; i el dret del batlle de Mataró de nomenar un lloctinent per a Sant Vicenç i Sant Andreu de Llavaneres que recull el privilegi de 1480 també data, ja, de 1453 (vegeu-ho a R. SALICRÚ, *Mataró 1453...*, pp. 11 i 15).

⁸⁷ Apèndix, doc. 4.

⁸⁸ Vegeu el text corresponent a les notes 45-47.

En segon lloc, la concòrdia s'ocupa de la participació dels nous carrers de Barcelona en la redempció, o alliberament a canvi del pagament d'una determinada quantitat, d'algunes contribucions conjuntament amb Barcelona: quan la ciutat de Barcelona hagués de fer redempció de la convocatòria de l'usatge *Princeps namque*, és a dir, quan hagués de pagar la redempció de participar en l'exèrcit, els llocs del Maresme pagarien, conjuntament amb la ciutat, la quantitat que, com a part o carrer de la ciutat, aquesta decidís que els corresponia pagar; i succeiria el mateix quan s'imposessin fogatges que haguessin de redimir-se, i amb les hosts i cavalcades.

D'altra banda, tal com ja havia previst, per al cas de Mataró, el privilegi de 1424, des d'aleshores els maresmencs haurien d'incorporar-se a la host barcelonina seguint la bandera de la ciutat, i a les ordres dels consellers barcelonins.

I, en darrer terme, els mataronins i els altres maresmencs estarien obligats a contribuir a les despeses que Barcelona hagués de fer per reparar les seves muralles, tant si ho feia per cinquantenes —és a dir, per mitjà de les companyies o unitats de la milícia urbana compostes de cinquanta homes—, cas en el qual haurien d'aportar homes perquè hi participessin de la mateixa manera que ho feien els barcelonins que habitaven dins les muralles de la ciutat, com si ho feia per mitjà de la venda de censals destinats a subvenir a les despeses de reparació, cas en el qual haurien de contribuir en el pagament dels censals. Igualment, si Barcelona havia d'organitzar alguna armada per a la seva defensa marítima, els llocs del Maresme també haurien de contribuir-hi amb homes i fer front a les despeses que les armades generessin.

Tanmateix, les gents del Maresme només haurien de pagar les impositcions barcelonines sobre la carn, el pa i el vi quan en compressin dins les muralles de la ciutat, i quedarien exemptes del pagament tant dels censals que Barcelona hagués venut abans de la seva incorporació a la ciutat com a carrers com dels que pogués vendre en endavant si no anaven destinats a la reparació de les muralles.

A canvi, els consellers de Barcelona acceptaven com a ciutadans els habitants dels termes de Mataró, Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià, i els prometien que els defensarien, tal com ho preveia el privilegi de 1480, com a veritables ciutadans de Barcelona, en tot allò que, d'acord amb els privilegis barcelonins, els consellers poguessin defensar els habitants de la ciutat. Però les despeses anirien, sempre, a càrrec dels interessats. Aquests, si ho volien, podrien sol·licitar que els fossin esteses cartes de ciutadania que els acreditarien com a ciutadans de Barcelona i que, per tant, els permetrien no haver de pagar les lleudes ni els altres impostos dels quals els barcelonins eren francs. Tanmateix, els habitants del Maresme queda-

rien eximits de contribuir en les possibles despeses que generés la defensa dels privilegis barcelonins, a no ser que Barcelona hagués de defensar-los a petició d'algun maresmenc.

D'aquesta manera quedà regulada, per tant, el 1481, la incorporació definitiva de Mataró a Barcelona com a "membre i carrer" de la ciutat, i els seus habitants constituïts en veritables ciutadans de Barcelona.

DE 1481 ENÇÀ

De 1481 ençà, les mostres que palesen la "ciutadania" barcelonina dels habitants de Mataró i la mútua defensa dels drets, però també dels deures i obligacions, inherents al carreratge, s'endinsen fins ben enllà de l'època moderna.

Aviat, el 1485, en ple conflicte remença, quan Mataró fou atacat per les hosts de Pere Joan Sala, Barcelona ja tindria l'oportunitat de tornar a posar de manifest les obligacions contretes en la defensa del seu carrer⁸⁹. I, si repassés-sim a fons la història de les setzena i dissetena centúries, serien molts els exemples que en podríem aportar. Però només cal fer una ullada sumària a les notes que recullen les *Rúbriques* de Bruniquer per capir fins a quin punt, en aquests segles, la realitat d'aquesta unió del carreratge es deixà sentir: el desembre de 1489, per exemple, els mataronins requeriren a l'arrendador de la lleuda de Tortosa que els observés la franquesa de la qual gaudien per la seva condició de carrer de Barcelona⁹⁰; a la segona meitat del segle XVI, els consellers barcelonins reconegueren diverses vegades —el 1550 i el 1567— la "franquesa de drets dels homes de Mataró com a carrer de Barcelona", fent menció, encara, del privilegi d'Alfons el Magnànim de 1424⁹¹; una "franquesa" que fou reiterada, també, de nou, el 1603⁹²...

Un segle després, en canvi, a la primeria del set-cents, Mataró, una vila en plena arrencada econòmica, toparia, en paraules de Joaquim Llovet, amb l'"oposició obstinada de Barcelona"⁹³ a la possibilitat que el seu carrer es convertís, ell

⁸⁹ Cf. J. LLOVET, *La ciutat...*, p. 84.

⁹⁰ *Rúbriques...*, vol. IV, p. 80.

⁹¹ *Ibidem*, p. 81.

⁹² *Ibidem*, p. 82. Al *Llibre primer de privilegis reals de la vila de Mataró* (AMM, AH-001-01), ff. 69r-76v, també hi ha còpia de diversos documents que fan referència a Barcelona o a altres carrers seus, com Igualada, de la darrereria del segle XIV, que en algun moment es degueren emprar per defensar els drets adquirits pels mataronins en esdevenir carrer de Barcelona.

⁹³ Cf. J. LLOVET, *La ciutat...*, vol. I, p. 109.

mateix, en ciutat. Mataró ho aconseguiria el 20 de març de 1702, però en contra de la voluntat barcelonina, que adduïa que fóra una "monstruositat haver dos caps en un mateix cos, per quant la vila de Mataró és part y membre de la present Ciutat y carrer d'aquella"⁹⁴.

Paradoxalment, per tant, allò que, per Mataró, havia estat un fort i costós anhel des de la primeria del segle XV, la unió amb Barcelona, s'havia acabat convertint, tres segles després, en una trava per al seu propi creixement i expansió.

En l'entretemps, però, els testimonis que palesen aquesta unió, engendrada el 1419, sancionada el 1424 i recristal·litzada —després del breu però desafortunat parèntesi del domini de Pere Joan Ferrer— entre el 1480 i el 1481, ja havien deixat una petja que s'ha projectat fins als nostres dies.

Perquè si l'escut de Barcelona, símbol del carreratge, encara podia veure's, fins al 1936, a la pica baptismal de Santa Maria de Mataró, i havia figurat, també, en una de les claus de volta de la basílica, ara conservada al Museu de Mataró, l'escut de Barcelona, símbol del carreratge, encara podem trobar-lo, ara, passejant per la Riera i per la Plaça de Santa Anna: l'escut de Barcelona procedent de l'antic portal de Barcelona de la muralla encara presideix, avui, a la Plaça de Santa Anna, la capella de Sant Sebastià; i l'escut de Barcelona, símbol del carreratge, també és representat, a la Riera, a la façana de la Casa de la Ciutat.

⁹⁴ Cf. *ibidem*, p. 110, i vegeu-ne també les pp. 109-111. *Rúbriques...*, vol. IV, pp. 82-83, recullen les dates de diversos consells barcelonins on, entre 1701 i 1703, es va tractar "sobre la Erecció preten la Vila de Mataró en esser Ciutat".

APÈNDIX DOCUMENTAL

DOCUMENT 1

1419, juny, 27. Sant Cugat del Vallès.

Privilegi reial atorgat per Alfons el Magnànim als habitants del terme del castell de Mataró, amb els capítols de la redempció jurisdiccional que estipulen la possibilitat d'esdevenir carrer de Barcelona.

ACA, C, reg. 2938, ff. 60r-63v.

N'hi ha còpies a AMM, AH-001-01, ff. 14r-22r; AMM, AH-001-02, ff. 2r-5r, i a la col·lecció de pergamins de Mataró, núm. 76 de l'inventari en curs d'elaboració. J.M. PELLICER, *Estudios...*, pp. 416-425, n'edita una traducció en castellà.

In Dei nomine universis et singulis presentem paginam inspecturis pateat evidenter quod nos, Alfonsus, quia, pro parte vestri, fidelium nostrorum proborum hominum ville nuncupate antiquitus Civitas Treta ac castri et termini de Materone, vicarie Barchinone, fuerunt coram nostra^a regia celsitudine oblata capitula que secuntur:

"Molt alt e molt excel·lent príncep e poderós senyor:

Senyor:

Com los hòmens poblats dins la vila antiquament appellada Ciutat Treta e tèrmens del castell de Materó, ab molts e insupportables treballs e ab grans despeses, hajan treballat e treballen, incessantment, per ço que pusquen ésser units e tornats a la vostra senyoria e reyal corona, e sie condigna cosa que los feels vassalls qui per leyal naturalesa de lur poder subvenen a lur senyor per

^a segueix excellentia ratllat.

exalçament de sa reyal corona sien premiats de privilegis, libertats e buenifficis reyls, per ço los dits hòmens de la dita vila e térmens del dit castell de Materó humilment suppliquen a vós, molt excel·lent senyor, e a vostra^a acostumada clemència, que us plàcia atorgar als dits hòmens e a la dita vila, térmens e universitats del dit castell de Materó, presents e sdevenidors, les gràcies, privilegis, libertats e beneficis següents:

^b Primerament, suppliquen humilment que, axí per lo donatiu davall especificador e per remuneració de molts e diverses treballs sostenguts per los singulars dels dits térmens com per diverses despeses fetes en e per la present reemçó e luïció, plàcia a vós, molt excel·lent senyor, atorgar als dits hòmens, presents^c e esdevenidors, dins los térmens del dit castell de Materó constituïts e poblats, e a la dita vila *olim* appellada Ciutat Treta e a les parròquies e universitats dins lo terme del dit castell de Materó constituïdes ordonar, statuir, jurar e prometre, per utilitat e corroboració de vostre reyal patrimoni e de la cosa pública, e per special beneficci de les dites universitats e singulars d'aquelles, presents e sdevenidors, faent ley d'açò paccionada axí ab les dites universitats com singulars de aquelles, presents e sdevenidors, que vós, senyor, ni succehidors vostres ni de vostre primogènit, governador general o portantveus en Cathalunya de aquell, e succeïdors de aquells, o altra persona havent de açò poder, no vendrets, donarets, empenyorarets, stablirets, enfeudarets ne servitut, per rahó de alienació, imposarets, ni en altra qualsevol títol, contracte, causa o rahó alienarets o transportarets o separarets de la reyal corona e del comtat de Barcelona^d, lo dit castell e terme de Materó ne castellania d'aquell, ne la dita vila appellada antigament Ciutat Treta, ne universitats e parròquies constituïdes dins lo terme, ne singulars d'aquelles, presents e sdevenidores, ne lo mer e mixt imperi, ne altra qualsevol jurisdicció, alta e baxa, civil e criminal, ne les rendes, scrivania, notaria, censes, drets e pertinències del dit castell e terme de Materó e de la dita vila si donchs no eren terres cultes o incultes pertanyents a senyor del dit castell, o alienar, separar o transportar farets o attentarets, per vós, senyor, o vostres procuradors, batles generals, tresorers o altres oficials, o per qualsevol altres interposades persones, directament o indirecta, a tots temps o a vida, d'algun altre o qualsevol temps, purament o condicional, ab carta o sens carta de gràcia, ne en alguna altra manera, encara que volguéssets intitular o heretar primogènit vostre o segongènit, o altre fill, o dotar filla o filles, o encara constituir en cambra

^a segueix acostad - ratllat .

^b i i, amb lletra diferent, De non separando, escrit al marge lateral esquerre.

^c segueix dins los térmens ratllat.

^d Barcelona, amb abreviatura llatina al document, i així en endavant.

a la senyora reyna, muller vostra, o a altres reynes o mullers de primogènits vostres o de vostres succehidors, ans lo dit castell e castlania, tant com a vós, senyor, pertangue d'aquell, e les dites vila, universitats, parròquies e singulars del dit terme de Materó, presents e sdevenidors, e lo dit mer e mixt imperi, e altra qualsevol juredicció del dit castell e vila, ab totes rendes, scrivania, notaria, censos, drets, officis, emoluments e integritats lurs, sien, ab ley paccionada, incorporades e incorporats, units e agregats, en per tots temps e perpetualment, a la corona reyal d'Aragó e al comtat de Barcelona.

E, de present, vós, senyor, los incorporats e units a aquells axí e en tal forma que, quisque sie rey d'Aragó e comte e senyor de Barcelona, haje ésser e sie, en per tots temps, senyor immediat del dit castell de Materó e de la castlania d'aquell, e de la dita vila, parròquies o térmens dessús dits, e del dit mer e mixt imperi, e de les dites jurediccions, rendes, scrivania, notaria, censos, alous, feus, potestats^a, drets, senyories, servituts, molins, forns, fruyts, emoluments, officis, crides, saglonies, corradories e altres qualsevol coses, drets e béns dels dits castell, vila, terme, parròquies e territoris lurs, tan com pertanyeren e han acostumat pertànyer a vostres predecessors o a senyor o senyors del dit^b castell, vila, parròquies e terme d'aquelles, axí que no pusquen ésser alienats ne separats de la dita reyal corona, segons és dit dessús, encare que per lo preu o preu que-s hauria del dit castell, vila, parròquies e térmens d'aquell, en tot o en partida, lo comtat de Barcelona, ne los vostres regnes e terres, o alguns d'aquells, se'n sabés o pogués restaurar, o per altre qualsevulla cas major dels dessús expressats^c.

E, si lo contrari ere fet o attentat de fer per vós, senyor, o per vostres succeïdors, ab lo present contracte e ley paccionada volets e ordenats, ara e en^d per tots temps, que, aquell o aquells qui volrien comprar o adquirir, per qualsevol manera o títol, lo dit castell, vila, parròquies o térmens de aquell, rendes, jurediccions, emoluments ab tots lurs drets, en tot o en partida, *ipso facto* que ho attentarien fossen e sien bares e trahidors, e de pena de bahia e de trahició hajan ésser punits per vós, senyor, o per vostres succehidors, ço és, que perden persona e béns, de la qual pena^e no puxa ésser feta, senyor, remissió, per vós ne per primogènit vostre, ne altres oficials vostres o seus, sens licència e exprés consentiment de les dites vila, universitats e parròquies del terme del dit castell e de tots los singulars, presents e sdevenidors.

^a potestats, postats *al document*.

^b dit, *deia dat*, -i- *corregida sobre -a-*.

^c *segueix E si lo ratllat*.

^d en *interlineat*.

^e pena *interlineat*.

E, noresmenys, ara per lavors e lavors per ara, dats licència a les dites universitats e singulars d'aquelles, presents e sdevenidors, que tals persones qui haurien attentat de adquirir segons dit és les dites universitats e singulars d'aquelles puxen defendre lo dit privilegi e possessió d'aquell, e la^a possessió de la dita vila, parròquies e universitats del terme del dit castell de Materó, ab armes e sens armes, axí que, si en tal deffensió se sdevenien nafres o morts^b o altres damnatges, que aquells no sien tenguts ne puxen ésser convenguts en juhi o fora juhi per la dita rahó, ans sien totalment quitis, sens incurrimment de alguna pena, declarant les dites nafres o mataments ésser fets e fetes en cas lícit e permès, les quals coses ab la deffensió demunt dita que pot ésser feta contra totes persones, havents los oficials vostres, en tal cars, per persones privades, ço és, si volien donar possessió, en l'acte del donar, e abans e après, tots temps que les dites universitats e singulars d'aquelles, per qualsevol manera, la present concessió, ley paccionada e privilegi serà, seran attentade^c o attentades violar.

E, més, senyor, volets, ordonats e statuïts que, si lo contrari, per vós, senyor, o vostres succehidors, ere o serie en sdevenidor attentat, les coses per vostra senyoria o de vostres succehidors attentades o començades de attentar ab les coses d'aquèn inseguides fossen, *ipso iure et facto*, írrites, casses, nul·les e vanes e de naguna efficàcia e valor.

E, en aquell cas, vós, senyor, si, request, no-u revocàrets dins un mes après la dita requesta, per vós o vostres succehidors los constituïts e ls fets, ara per lavors e lavors per ara, carrer e membre de la ciutat de Barcelona, e que, de continent, la dita ciutat los^d puixe, ara per lavors, reebre en carrer e membre, e ells se puxen fer e constituir carrer e membre de la dita ciutat.

E que plàcia a vós, senyor, de pronunciar, faent declaració de dret en la qual faça part vostre fisch, d'una part, e los hòmens de les dites villa, parròquies e universitats, de la altra, que lo present privilegi e concessió són prohibitius de tota translació, transportació e alienació, e que de la dita reyal corona e comtat de Barcelona són inseparables.

E si, per aventura, per qualsevol cas, manera o causa, per vós o vostres succehidors, o per altres en nom^e e per part vostra o lur, o per altres qualsevulla

^a la interlineat.

^b o morts repetit al document.

^c attentade, *deia* attentades, -s ratllada.

^d segueix pui- ratllat.

^e en nom interlineat, escrit sobre o per ratllat.

persones, lo dit castell e castlania d'aquell e les dites vila, parròquies, universitats e singulars d'aquelles, presents e sdevenidors, o alguna cosa de les dessus dites, en tot o en partida, eren de fet alienats o alienades en les sobredites persones o en semblants o en altres de qualsevol preheminiència, dignitat, ley, condició o stament sien, o per altra qualsevol manera e forma eren separats e separades de la dita corona reyal e del comtat de Barcelona, e de les dites universitats e singulars d'aquelles, a aquell tal a qui la dita alienació serie feta, o a son procurador, haguessen sens contradicció alguna, o ab contradicció, prestat homenatge e sacrament de feultat de ésser bons e leyls vassalls a ell e als seus, hoc encara que aquell tal adquisidor hagués presa possessió pacífica de les coses en ell alienades e que-n hagués detengut e possehit per temps de un any, o per major temps o per menor, vós, senyor, ab lo dit present contracte e ley jurada e paccionada, volets, ordonats e statuïts, e a les dites universitats e singulars d'aquelles perpetualment atorgats, e ara per lavors e lavors per ara los dats plenera facultat, potestat e licència, que les dites universitats e ls dits singulars, presents e sdevenidors, no contrastans los dits homenatge e sacrament ne altres qualsevol coses, encara que haguessen renunciat al present capítol e a tots drets faents per ells o en lur favor introduïts, pusquen e vallen, tota vegada que-s volran, de dia o de nit, ab armes o sens armes, expel·lir totalment del dit castell e de la dita vila e terme de Materó, e encara nafrar e ociure, aquell tal adquisidor e detenidor dels sobredits castell e vila o d'altres coses dessus dites o d'alguna d'aquelles, e muller, fills e filles, procuradors, oficials e família sua, e sos successors, muller, fills e filles, procuradors, oficials e família lur, e altres qualsevol detenidors e possehidors de les dites coses o d'alguna d'aquelles, e açò sens incorriment d'alguna pena. E que, per la dita expulsió, nafres e morts, no pusquen jamés, per persona del món, ésser convenguts en juhi o fora, ans vós, senyor, ara per lavors e lavors per ara, absolets les dites universitats e singulars d'aquelles, presents e sdevenidors, de tota fidelitat e de tot domini e senyoria d'aquell, e-lls ne^a fets^b remissió general e perpetual, declarant la dita expulsió, nafres e morts ésser feta e fetes en cas lícit e permès.

E que plau a vós, senyor, e consentits, que lo present privilegi, concessió e ley paccionada sie dictat o dictats, en quant comprenen tota prohibició de alienació tan largament e bastant com se poran dictar, a profit e utilitat de la dita vila, parròquies e universitats dins los térmens del dit castell constituïdes e dels singulars d'aquella, presents e sdevenidors, axí contra lo senyor rey com contra altres totes persones del món.

Plau al senyor rey.

^a segueix fes ratllat.

^b segueix commissió ratllat.

^aItem, que plàcia a vós, molt excel·lent senyor, de atorgar als dits hòmens, presents e sdevenidors, les imposicions, segons les han les ciutats e lochs de Cathalunya quant és a la forma de imposar aquelles, duradores per spay de XV anys, e açò per reembre los censals que han venuts o vendran per rahó del donatiu faedor a vós, excel·lent senyor, de quatre mília florins, e per les messions per aquesta rahó fetes e faedores, e de aquelles daran compte, de dos en dos anys, a vostre batle general de Cathalunya, per veure en quins usos seran convertides.

Plau al senyor rey.

^bItem, supliquen los dits hòmens que sie mercè de vós, senyor, de atorgar als dits hòmens^c que lo forner qui regirà lo forn de destret no puxa tallar arbres sinó en la manera antigament acostumada.

Plau al senyor rey.

^dItem, que sie mercè del dit senyor de atorgar als dits hòmens, presents e sdevenidors, que lo dimarts de Pasca puxen elegir quatre jurats e vuyt consellers del dit terme, que sien a regir, administrar los béns públics e emoluments e altres coses del dit terme públics. E lo dit jorn puxen elegir un clavari o bosser qui sie reebedor de totes pecúnies provinents e procehints de les imposicions, deens, talles o altres drets pertanyents a cullir e levar als dits hòmens. E que puxen haver e tenir caxa comuna. E que, per supportar los càrrechs comuns del dit terme, puxen vendre censals e violaris, ab carta de gràcia, en aquelles persones que^es volran, e per aquell preu e preus que poran. E que^s puxen taxar, particularment o en altra guisa, e fer deens, redelmes, e ajustar-se ensemps, una vegada e moltes, e tota vegada que ben vist serà als dits jurats, sens incorriment de algunes penes, present^f en los ajusts que faran algun official vostre, e present e entrevinent en fer les talles e ordenar deens^g e vendes de censals lo batle general o son lochtinent, lo qual puxe regonèxer los comptes e veure en què seran les peccúnies convertides o necessàries. E sie mercè de vós, senyor, atorgar a les dites vila, parròquies e universitats del dit terme que, en continent, quant per nom de vostra senyoria serà presa possessió de les dites universitats, sie abans o après del dit dimarts de Pascha, les dites universitats e singulars d'aquelles puxen, sens derogació del dit privilegi, fer elecció dels dits jurats e consellers e clavari o bosser,

^a || al marge lateral esquerre.

^b ||| al marge lateral esquerre.

^c segueix presents e sdevenidors ratllat.

^d |||| i, amb lletra diferent, Electio iuratorum, al marge lateral esquerre.

^e segueix volr- ratllat.

^f present, presents amb -s ratllada.

^g segueix de ce- ratllat.

los quals jurats, consellers e clavari o^a bosser hajan a fer sagrament e homenatge en poder del official del terme del dit castell e vila de haver-se bé e leyalment, segons en ciutats e viles reyalz és acostumat.

Plau al senyor rey.

¶ Item, que plàcia a vós, senyor, de atorgar als dits hòmens de les dites universitats que lo dit clavari, en lo començament, ans que puxa usar, haja assegurar idòneament, a conexença dels dits quatre jurats e vuyt consellers, de bé administrar les pecúnies e altres coses que pervendran e pervenir deuran en son poder, e que, a la fi del any de son regiment, retrà bon compte e veridich als dits quatre jurats e vuyt consellers e clavari o bosser qui lavors seran a la fi del temps de sa administració elegits, e que restituirà e tornarà al novell clavari tot ço e quant serà trobat ell deure tornar e restituir. E, en la forma demunt dita, quasqu any se haje a fer la elecció dels dits quatre jurats e vuyt consellers e clavari o bosser.

Plau al senyor rey.

¶ Item, que plàcia a vós, senyor, que, per lo donatiu devall especificador de quatre milia florins e per les messions per rahó de la reemçó fetes e faedores, vullats fer dar compliment de sindicat als dits hòmens en la forma e manera acostumada bastantment, e que de açò los manets totes lletres e provisions necessàries.

Plau al senyor rey^d.

¶ Item, senyor, com per rahó e ocasió de la present luyció micer Anthoni Torres, tudor d'en Balthesar de Màrgens, pubill, fill^f a ell e a la dona na Johana, muller sua, comú, detenedor del dit castell e vila de Materó, hage en gran odi tots los hòmens habitants del dit terme de Materó e, singularment, aquells hòmens del dit terme qui la dita luhició han procurada e proseguida, e, per ço, no sia rahonable que ell haja jamés senyoria alguna, sots color d'algun offici vostre o d'altri, sobre los dits hòmens o algun d'aquells, per tant suppliquen a vós, senyor, humilment, los dits prohòmens, que sie de vostra merçè atorgar a la universitat del dit castell e vila e singulars d'aquella, presents e sdevenidors, per special privilegi, que, jamés, en algun temps, lo dit micer Anthoni, ara^g o en sdevenidor, axí com a viced canceller vostre o de vostre primogènit, o governador general, o de vostres successors, o com a regent la

^a o, al document, per error, e.

^b V al marge lateral esquerre.

^c VI al marge lateral esquerre.

^d rey interlineat.

^e VII al marge lateral esquerre.

^f segueix seu ratllat.

^g ara interlineat, escrit sobre haurà ratllat.

cancellaria vostra o lur, o axí com assessor de portantveus de governador general en Cathalunya, o com a jutge delegat o subdelegat, o sots color d'altre qualsevol offici major o menor dels dessús expressats, no pusqua ne valla judicar ne conèixer de algunes causes civils o criminals ne d'alguns negocis toquants en qualsevol manera la dita universitat e singulars d'aquella, presents e sdevenidors, axí en universal com en particular, ne menys haver senyoria alguna devallant de vós, senyor, o officials vostres, sobre los dits hòmens, presents e sdevenidors^a, per qualsevol rahó, causa o títol, ans vós, senyor, ara per lavors e lavors per ara, los ne fets e atorgats lo dit special privilegi, e axí ho jurats, exemint los dits prohòmens, universitat e singulars de aquella, presents e que per temps seran, de tota juredicció e conexença del dit micer Anthoni Torres les quals posqués haver per les causes dessús dites o alguna d'aquelles o en altra qualsevol manera en aquelles.

Plau al senyor rey.

^bÍtem, que plàcia a vós, senyor, statuir e ordonar que negun hom, stranger o privat, per maleffici que haja perpetrat *vel alias*, no puxa ésser tret del terme del dit castell, ans aquí, per lo official del dit terme o per lo batle de Barcelona, sie absolt o condemnat, sinó en la forma e manera e per los maleffics que-l veguer havia acostumat de traure-los del dit terme. E que lo batle del dit terme, o son lochtinent o regent la batlia, haja a ésser home natural del dit terme. E que, per benavenir de les dites universitats, hostaler, ni carnicer, ni^c flaquer, ne taverner, ne puxa^d exercir ne regir la batlia del dit terme.

Plau al senyor rey.

^eÍtem, suppliquen a vós, senyor, que sie de vostra mercè loar, aprovar e confirmar als dits pròmens, universitats e singulars d'aquelles tots privilegis, libertats e franqueses atorgades a ells e a lurs predecessors, en temps passat, per vostres il·lustres predecessors o per qualsevulla senyor o detenidors dels dits castell, vila e parròquies, e, encara, tots bons costums e usos dels dits castell e vila, axí scrits com no scrits.

Plau al senyor rey si e per la forma que d'aquells han mils usat.

^fÍtem, suppliquen a vós, senyor, que us plàcia e sie vostra mercè atorgar a la dita vila, parròquies e universitats del dit terme, e als singulars d'aquelles, remissió general de tots delictes e crims, sens però interès de part privada.

^a segueix toquants ratllat.

^b VIII al marge lateral esquerre.

^c segueix flq- ratllat.

^d segueix ésser ratllat.

^e IX al marge lateral esquerre.

^f X al marge lateral esquerre.

Plau al senyor rey, però no hi sien enteses alguns qui sien venguts contra la luhició o en embarch de aquella.

^aLes quals concessions, gràcies, privilegis, remissions, dessús e dejús scrites, suppliquen les dites vila, parròquies e universitats dins lo terme e térmens del dit castell de Materó constituïdes, e singulars d'aquelles, a vós, senyor^b, que·ls sien liurades en forma pública signades e spatxades franques e quíties de tota messió e salari e de tot dret de segell.

Lo senyor rey farà ab son prothonotari que·ls faça gràcia.

^cE, molt^d alt e molt excel·lent príncep e poderós senyor, complint vós totes e sengles coses dessús supplicades, la dita vila, parròquies e universitats dessús expressades, e los singulars d'aquelles, per fer servey a la vostra gran senyoria e per sguart de les dites condicions, libertats, privilegis e altres coses dessús contengudes, sovendran e daran a vós, senyor, en adjutori de la dita luhició e rehemçó, de continent que^e aquella plàcia a vostra senyoria voler fer, quatre milia florins de bon pes, e que plàcia a vós, senyor, de fer·los donar compliment de sindicat.

Lo senyor rey accepta la dita oferta, havents·los gràcies.

^fÍtem, suppliquen les dites vila, parròquies e universitats, e singulars d'aquelles, per si e per lurs succehidors, que·us plàcia atorgar e provehir que, dels presents capitols e de cascun d'aquells, sien fetes carta e cartes públiques, largament dictades a tot profit e utilitat de les dites universitats e singulars d'aquelles, a conexença de un jurista elegidor per les dites universitats e de vostre batle general.

Plau al senyor rey".

Tenore presentis, ad supplicationem perhumilem pro vestri parte humiliter nobis factam, capitula ipsa et quodlibet ipsorum, iuxta tamen responsiones per nos eis factas in fine cuiuslibet eorum, laudamus, approbamus, concedimus et firmamus ac iuramus, per dominum Deum et eius sancta quatuor evangelia tacta per nos corporaliter, in posse secretarii et notarii infrascripti, hec a nobis recipientis, paciscentis et stipulantis legitime, quod ea vobis et vestris tenebimus,

^a XI al marge lateral esquerre.

^b segueix complint vós ratllat.

^c XII al marge lateral esquerre.

^d segueix, sense ratllar, al.

^e segueix a ratllat.

^f XIII al marge lateral esquerre.

complebimus et observabimus, nostrique successores illustres tenebunt, complebunt et observabunt, iuxta responsiones easdem ut in^a dictis capitulis continetur, mandantes per hanc eandem, de certa scientia et expresse, inclito^b infanti Iohanni, duci Montisalbi et Petrefidelis, fratri nostro carissimo, omniumque regnorum et terrarumstrarum generali gubernatori eiusque in Cathalonie vicesgerenti, vicario et baiulo Barchinone, ceterisque officialibus^c et subditis nostris et dictorum officialium locatenentibus, presentibus et futuris, quod, capitula supradicta et unumquodque ipsorum, iuxta tamen responsiones predictas, vobis, probis hominibus et singularibus ville, castri et termini predictorum, perpetuo teneant firmiter et observent tenerique et observari inviolabiliter faciant per quoscumque et non contraveniant vel faciant aut aliquem contrafacere seu venire permittant aliqua ratione.

In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus, nostro sigillo pendenti munitam.

Data in monasterio Sancti Cucufatis Vallensis^d, XXVII^a die iunii, anno a nativitate Domini M CCCC XVIII° regnique nostri quarto.

Signum Alfonsi, etc. qui predicta laudamus, concedimus^e, firmamus et iuramus. Rex Alfonsus.

Testes sunt qui^f presentes ad predicta fuerunt venerabilis pater in Christo Alfonsus, episcopus seguntinus, cancellarius; Iohannes de Funes, vicecancellarius; Iohannes de Vilariacuto, maiordomus, miles^g, consilarii domini regis predicti.

Sig num mei, Raymundi Baiuli, dicti domini regis locumtenentis prothonotarii regiaeque auctoritate notarii publici per totam terram et ditionem suam, qui premissis interfui eaque per alium scribi feci et clausi, cum rasis^h et correctis in lineis LXXXIII^a "nostri locumtenentis prothonotarii", et testium "de Funes", et alibi in eadem "Vilariacuto miles".

Dominus rex, presente Petro Basseti, baiulo Cathalonie generali, qui eam viderat, mandavit mihi, Raymundo Baiuli, in cuius posse firmavit et iuravit.

Probata.

(Al marge superior, encapçalant el document, en lletra posterior, a l'esquerra)
Mataró antigament és stada appellada Ciutat Treta.

(Al marge superior, encapçalant el document, en lletra coetània, centrat)
Universitatis castri de Matero.

^a in interlineat.

^b segueix et magnifico ratllat.

^c segueix nostris ratllat.

^d Vallensis afegit al marge lateral dret.

^e segueix et ratllat.

^f segueix ad ratllat.

^g miles interlineat.

^h rasis, primera -s- corregida sobre -i- llarga.

DOCUMENT 2

1424, novembre, 8. Barcelona.

Privilegi reial atorgat per Alfons el Magnànim als habitants del terme del castell de Mataró que perfila la possibilitat d'esdevenir carrer de Barcelona.

ACA, C, reg. 2938, ff. 120r-123v.

N'hi ha còpia a AMM, AH-001-01, ff. 24r-29v, i a la col·lecció de pergamins de Mataró, núm. 58 de l'inventari en curs d'elaboració.

Nos, Alfonsus, etc. attendentes quod pridem frater Marchus, abbas monasterii Sancte Marie Montiserrati, Franciscus Basset et Leonardus de Sos, Berengarius d'Ostalrich, miles, et Bonanatus Petri tam per serenissimum dominum^a regem Ferdinandum quam per generalem curiam^b Cathalonie, quam tunc tempore celebrabat, electos ad luendum, redimendum et corone regie reducendum et ampliandum patrimonium regum alienatum, seu illa que fuerunt ex dicto patrimonio vel que fuissent regum Aragonum seu comitum Barchinone, ad castrum et villam de Matarone suum dirigentes intentum, audito plene et sententiam seu votum dictorum electorum et a nobis potestatem plenam habentium^c postulantem Anthonio Torres, tutore Baltasaris^d de Marginibus, qui dictum castrum tunc possidebat, et negotio discusso prout ex forma^e comissionis per nos et alias eisdem quitatoribus electis^f factis sufficebat et ut in^g similibus consueverant procedere, nichil de contingentibus omitendo, decreverint et declaraverint dictum castrum debere redimi adque corone regie reintegrari, quod et ita fuit factum et ex hinc per dictum tutorem revenditio firmata, nobis et successoribus nostris possessio quoque plena data et per nos acceptata, quequidem revenditio iterum, propter certas lites per dictum Anthonium, tam per apellationes ad nos, quam suplicationes nobis, quam coram provisoribus gravaminum in curia quam pridem, et sub anno a nativitate Domini millesimo CCCC^g decimo nono, in Sancto^h Cucufato, celebrabamus catalanis deputatis,

^a segueix g- ratllada.

^b segueix g- ratllada.

^c habentium interlineat, escrit sobre quelcom prèviament ratllat.

^d Baltasaris, amb abreviatura ratllada sobre -ris.

^e segueix commi- ratllat.

^f electis interlineat.

^g segueix simi- ratllat.

^h segueix Cuaf- (?) ratllat.

quam sub aliis iudicibus ad quos rescripta et comissiones subrepticias et orrepticias dictus Anthonius dicitur impetrasse per dictum Anthonium necnon et ipsum Baltasarem, maiorem duodecim annis, se virtute iuramento absentem ad uberiores cautelam firmata fuit, renuntiato^a primitus per dictos Anthonium et Baltasarem cuicumque iuri et liti ac instantiis, ut de predictis omnibus per processus et acta tam a fidelibus scriptoribus nostris Mathia Iusti, Didaco Garcie ac fidei Bernardo Noves, notario Barchinone, confecta et per instrumenta auctoritate nobis hostensa clare liquet, attendentes insuper quod in luhitione seu redemptione dicti castri et ville homines populati in dicto castro et eius terminis ac villa preffata de suo proprio in sucursum dicte luhitionis quatuor mille fflorenos dederunt et exsolverunt, propter que et alias eisdem privilegium concessimus quod amodo a dicta corona regia separari non possint cum diversis clausulis et cautelis, ut in carta dicti privilegii, que data fuit in monasterio Sancti Cucuffatis Vallensis, XXVII^a die iunii, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o XIX°, nobis exhibita plene^b vidimus contineri, nunc autem, quia ut per dictos homines asseritur, seu per sindicum eorundem, dictus Anthonius non verendo contra proprium iuramentum et rem a se gestam venire se iactat processus factos^c per dictos quitatores per viam restitutionis in integrum ex minore etate dicti Baltasarii et alias se velle impugnare timeantque quod nos, sub eo colore vel alias quavis occasione captata, velimus eosdem a nostra corona separare et dicto Anthonio^d vendere seu revendere vel alio modo in dictum Anthonium aut alios quoscumque^e dictum castrum et villam transferre, et propterea supplicaverint nobis quatenus capitula infrascripta eisdem de nostri gratia et mercede concedere dignaremur, que sunt tenore sequentis:

Ut tutius et securius sit cautum hominibus populatis^f in castro et villa de Matharone ac terminis ipsorum, dominus rex de presenti unit et incorporat civitati Barchinone dictum castrum et villam facitque homines in illis populos nunc et in futurum vero cives Barchinone, ita quod dictum castrum et villa^g, cum suis terminis, sint verus vicus dicte civitatis parsque vera et membrum civitatis ipsius, ita quod amodo quisquis sit dominus dicte civitatis sit dominus ipsius castri et ville et terminorum ipsorum perpetuo et incommutabiliter, volens, decernens et declarans ipse dominus rex quod dicte civitati Barchinone per hec

^a segueix fuit ratllat.

^b plene interlineat, escrit sobre clare ratllat.

^c segueix contra ratllat.

^d segueix aut alios quoscumque ratllat.

^e aut alios quoscumque interlineat.

^f segueix e ratllat.

^g villa, amb abreviatura de -m final ratllada.

verba ius iure constituatur et quod per dicta verba dictum castrum et villa, ac eorum termini, sint^a vere vicus dicte civitatis facitque dictus dominus rex dictum castrum, villam et terminos inalienabiles et sic affectos quod non possint, nisi simul cum dicta civitate, alienari^b, volens dictus dominus^c hoc pro lege que translationem domini impedit haberi^d, et istud facit de potestate sua plena et absoluta iuratque semper attendere et complere nullatenusque contravenire. Salvat autem sibi et retinet dictus dominus rex omnia iura sua, territorium et iurisdictionem, sicut ea nunc habet, ita quod contra iura sua quocumque sint nisi quantum alienationem separent dictorum castri, ville et terminorum non possit dicta unio, aggregatio et seu annexio opponi, nec possint preffati homines^e privilegiis dicte civitati et suis civibus concessis quocumque modo contra predicta gaudere.

Concedit tamen in quam dictus dominus quod, si vexillum civitatis pro oste vicinali vel regali exire haberet, cum hoste vel exercitu quod ad monitionem vicarii Barchinone, requisiti per consiliarios civitatis pretacte, dicti homines habeant simul cum aliis civibus Barchinone esse et sequi.

Item, si, quod Deus avertat, contingeret amodo dominum regem vel suos successores reges Aragonum et^f comites Barchinone vel alium quempiam nomine seu mandato vel pro parte ipsorum velle dictum castrum, villam et terminos, seu aliquid de eisdem, alienare quocumque genere^g alienationis sumpto verbo prout in iure comuni extensius sumitur ut quodcumque genus translationis vel separationis seu obligationis comprehendatur et ex hinc processerint seu aliquis eorum processerit^h ad aliquem actu seu tractatum alienationis, ipso facto, nunc pro tunc, transferre in proprietate seu possessione per puram et perfectam donationem dicta castrum, villam et terminos in civitatem et eiusⁱ nomine in consiliarios Barchinone, presentes et futuros, cum omnibus que nunc dictus dominus rex habet, nichilo dempto, et hoc facit ut verus rex et ut dominus, ita quod, per hec verba, nunc pro tunc, transfert possessionem, volens et statuens quod, per ipsa verba, plena proprietas et possessio transferant, et nichilominus nunc pro tunc se constituit et suos^j nomine dicte civitatis dictum castrum, villam et terminos et nomine dictorum

^a sint, *deia* sunt, -i- *corregida sobre* -u-.

^b alienari, *deia* alienare, -i *corregida sobre* -e.

^c *segueix ob- ratllat.*

^d haberi, h- *rectificada.*

^e *segueix dicto o dicte ratllat.*

^f *segueix seu o suo ratllat.*

^g genere, *corregit, deia* generali.

^h seu aliquis eorum processerit *interlineat.*

ⁱ eius *interlineat.*

^j suos *interlineat, escrit sobre suus ratllat.*

consiliariorum eiusdem et pro illa possidere; quam possessionem liceat eisdem consiliariis propria auctoritate recipere, ut est assuetum, iuratque non contravenire et premissa plenissime observare, pro quo adimplenda obligat specialiter et expresse predicta castrum, villam et terminos et omnia iura que ibi habet ut melius ad securitatem presentis^a contractus potest intelligi atque^b dici.

Insuper^c, vult dominus rex haberi hic^d pro expressis omnes clausulas et cautelas per que possit alienatio dicti castri et domini translatio inpediri.

Insuper, animadvertens dictus dominus rex quod, ut supradictum est, dictus Anthonius Torres, tutor preffatus, et eius filius Baltasar se iactant velle dictam luhitionem seu redemptionem impedire et facere seu petere revocari et ex hinc impetravit iam in relatorem Sperantemindeo Cardona et alias comissiones iam aliis temporibus, considerans insuper quod super luhitione de dicto suo patrimonio regio fienda continetur capitulum tenore sequentis:

"Ítem, que, durant lo dit quitament, lo dit senyor ne son primogènit no puxen remoure, suspendre, inhibir o empatxar ne tolre poder a les dites persones o jutges, o algunes de aquelles, per neguna via, causa o rahó tocant lo dit quitament, conexença o dicisió de aquell en alguna manera, ne altres qualsevol officials, delegats o comissaris però en nom dels dits senyors, o la un d'ells, no-s puxen entremetre ne procehir en res qui toch los processos o enantaments dels dits jutges tocant les dites rehempçons o quitaments de son patrimoni fahedors per les dites persones en lo dit Principat, en alguna manera, durant la dita comissió o quitament, tro que la dita quantitat sia distribuïda per los dessús dits^e en les dites reempçons",

dictus dominus rex, revocando et abolendo^f seu^g damnando quascumque comissiones hucusque factas et in futurum fiendas dictam luhitionem seu quevis acta dictorum electorum seu deputatorum ad luendum predicta tangentes tangentiam quovismodo motus ex dispositione dicti capituli et alias nunc ex pacto et contractu presenti iuramento et stipulatione solemnii vallato, omnes^h et quascumque comissiones, delegationes, iudicium, deputationes per quecumque verba factas vel fiendas, si forte per inadvertentiam seu alias concederentur,

^a presentis, *deia* presentes, -i- *corregida sobre* -e-.

^b atque, *rectificat*, *potser deia* adque.

^c *segueix* vel *ratllat*.

^d *hic* *interlineat*.

^e *segueix* *inici de lletra* *ratllat*.

^f *abolendo* *interlineat*, *escrit sobre* *absolvendo* *ratllat*.

^g *segueix* et *ratllat*.

^h *omnes* *interlineat*, *escrit sobre* *etia-* *ratllat*.

remitit, facit^a et comitit quitatoribus, qui nunc sunt vel erunt in futurum, vetans iudices alios quoscumque seu delegatos, auditores vel relatores aliquid iurisdictionis, cognitionis seu noscionis assumere vel exercere, remittens et quantum necesse sit comittens ipsis quitatoribus causas quascumque motas et seu movendas inter dictum Baltasarem Margens et^b dictum Anthonium Torres, eius tutorem, coniunctim vel divisim, ex una parte, et ipsum dominum seu eius fischum et seu homines dictorum castril, ville et terminorum, ex altera, coniunctim vel divisim, que quovismodo tangerant vel tangere videantur factum dicte luhitionis, directe vel indirecte, et ipsis quitatoribus, vel illis qui in locum defficientium sunt de presenti vel in futurum erunt subrogati, cognoscant de causis predictis, etiam si oponatur quod dictum castrum et villa non sunt de patrimonio^c regio et, per consequens, in dicto capitulo non comprehendi, dans et confirmans eisdem talem et tantam potestatem qualem tam per capitulum curie concordatum et per nos data fuit et ulterius eam in hoc casu quo ad omnes questiones inter partes preffatas motas seu movendas extendit et ampliat, dans eisdem quitatoribus et comittens plenissime vices suas, iuxta tamen modum et formam quo ad processus fiendo^d in dicto capitulo et comissione preexpressos.

Vult tamen et ordinat ipse dominus rex quod dictas causas ymmo nec articulum aliquid earumdem non possit ad se seu suum regium consistorium evocare, nec de illo ipsum seu aliquem alium posse se intromittere quovismodo, quinymo expresse dictis quitatoribus iniungit et pro forma mandati vult observari, quod ad instantiam dictorum Anthonii et Baltasaris seu fisci regii vel alicuius alterius etiam si de hiis partes adinviçem adverse concordarent procedi non possit nisi vocatis et plene auditis dictis hominibus castril et ville seu eorum sindico et, in^e omni casu, sindico Barchinone, decernens irritum et inane si quid et quidquid in contrarium fuerit attentatum.

Iuratque dictus dominus dictam comissionem factam dictis quitatoribus voluntarie non revocare".

Ad humilem igitur dictorum hominum suplicationem, tenore presentis contractus, quem vicem legis volumus habere, paciscimur ac concedimus dicta capitula et omnia et singula in eisdem inserta, aposita et contenta, promittentes dictis hominibus ac dictis consiliariis Barchinone, per firmam et validam stipulationem necnon virtute iuramento preffati et notario infrascripto presenti

^a facit *interlineat*, *escrit sobre facta ratilat*.

^b et, e *al document*.

^c patrimonio, *primera -i- corregida sobre -o- o sobre -a-*.

^d fiendo, *fiendos o fiendas al document*.

^e in *interlineat*.

et acceptanti nomine dictorum hominum et consiliariorum Barchinone seu aliorum quorumcumque intersit seu interesse poterit in futurum legitime stipulanti, premissa omnia et singula semper rata et grata habere et non contravenire ullo unquam tempore aliqua ratione seu causa.

Mandantes per hanc gubernatori generali in nostris^a regnis et terris eiusque vicesgerentibus necnon baiulo Cathalonie generali ceterisque officialibus nostris quod predicta omnia et singula firmiter teneant et observent.

Pro premissis autem capitulis et concessionibus fatemur nos habuisse et recepissemus a vobis, dictis hominibus, mille fflorenos auri quos, de mandato nostro, dedistis seu tradidistis fideli consiliario nostro Petro Baset, baiulo Cathalonie generali.

In cuius rei testimonium hanc fieri iussimus, nostro sigillo comuni independente munitam.

Data Barchinone, octava die novembris, anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o XXIII°, regnique nostri nono.

Signum Alfonsi, etc. qui predicta laudamus, firmamus, concedimus et iuramus. Rex Alfonsus.

Testes sunt Iohannes Raymundus Folch, comes Cardone; Ffranciscus, patriarcha Iherosolimitanus; Guillelmus Raymundi de Montecateno; Berengarius de Bardaxino; et Iohannes de Gurrea, milites.

Sig num mei, Ffrancisci d'Arinyo, secretarii domini regis predicti, qui de ipsius mandato predicta scribi feci et clausi, corrigitur autem in lineis secunda "quam", tertia "reintegrari", quinta "iterum propter certas lites per dictum", VI^a "quam", VII "scriptoribus", XI^a "vendere seu revendere vel alio modo in dictum Antho-", XII^a "nium^b aut alios quoscumque", et XXI^a "possessionem liceat".

Dominus rex mandavit mihi, Ffrancisco d'Arinyo, in posse cuius firmavit et iuravit.

Probata.

(Al marge superior, encapçalant el document, en lletra posterior) Pro castro de Mataro.

(Al marge lateral esquerre, en lletra moderna) Librada certificación en 3 junio 1835.

^d segueix terris et ratllat.

^a segueix inici de lletra ratllat.

DOCUMENT 3

1480, juliol, 31. Toledo.

Primer capítol del privilegi reial atorgat per Ferran el Catòlic als habitants del terme del castell de Mataró i de les parròquies d'Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià, que estipula la seva reincorporació al patrimoni reial i la tornada de Mataró i entrada de les altres parròquies en carreratge barceloní d'acord amb les condicions establertes amb Mataró en els privilegis d'Alfons el Magnànim de 1419 i 1424.

AMM, AH-001-02, ff. 5v-6r.

N'hi ha còpia a ACA, C, reg. 3545, ff. 133r-141r, AMM, AH-001-01, ff. 43r-44v (ed. [R. DÍAZ, F. FORN], *500è aniversari...*, pp. 292-293), i a la col·lecció de pergamins de Mataró, núms. 70 i 436 de l'inventari en curs d'elaboració. J.M. PELLICER, *Estudios...*, pp. 426-441 n'edita una traducció en castellà.

^aPrimerament, com per lo il·lustríssimo don Alfonso, rey d'Aragó, etc. de eterna memòria, sia estada feta, per privilegi real, incorporació e agregació a la corona real e a la ciutat de Barcelona^b de la vila, castell e térmens de Materó, fahent e constituhint aquells carrer e membre de la dita ciutat de Barcelona *et alias*, segons és més largament comprès en la carta del dit privilegi e en la carta de possessió de aquèn presa, las quals totas sian hagudas en lo present capítol per expressadas e incertes e de nou atorgadas, sia de merçè vostra, senyor, sens perjudici, novació, derogació, directe o indirecte, dels dit privilegi e incorporació e altras cosas en aquells compresas, sinó a tota major confirmació e corroboració de aquelles, ajustant e anedint a la dita incorporació de nou incorporar e agregar, inseperablament, a la dita corona e dignitat reals e, per ella, a la dita ciutat de Barcelona, las ditas universitats del castell de Materó e parròquias de Argentona, Cabrera, Vilassar e Premià e singulars de aquellas, las quals parròquias sian agregadas e incorporadas de semblant incorporació qual fon feta per lo dit il·lustríssimo senyor rey don Alfonso de las ditas vila, castell e térmens de Materó, fahent las ditas universitats e parròquias, e singulars de aquellas, e quiscuna de aquellas, carrer e membre de la dita ciutat, volent e consentint, vostra gran excel·lència^c, per sa clemència, e encara de nou atorgant a las ditas vila, terme e castell de Materó e parròquias preditas, e singulars de aquellas, e béns llurs, que-s

^a *precedit de* Com són incorporats a la ciutat de Barcelona, *centrat, en lletra coetània a la de la còpia.*

^b Barcelona, amb abreviatura llatina al document, i així en endavant.

^c volent e consentint vostra gran excel·lència subratllat a l'original.

puguen alegrar de tots aquells privilegis e libertats e usos que té la ciutat de Barcelona e los altres carrers de Barcelona se acostumen^a de alagar; e, per quant desijen jamés no poder ésser separats de la corona real e ciutat de Barcelona, vostra senyoria, per vostra gran clemència e augment e conservació de patrimoni real, ab lo present privilegi e concessió real, forsa de ley paccionada immutable, havent en sa bona fe^b real e mediant jurament a nostre senyor Déu e sobre los seus sancts quatre evangelis, per sí e per sos successors, imperpetuum promet que las ditas vila, castell, térmens e parròquias, e singulars de aquellas, e lo mer e mixtes imperis, e las jurisdiccions civiles e criminals, e qualsevulla altra spècia de jurisdicció de aquellas, en tot o en part no desencorporarà ni desagregarà de la corona real ni de la dita ciutat, ni aquellas o alguna de aquellas o part de aquellas alienarà, d'equí avant, o transportarà, en persona de la il·lustríssima senyora reyna o altra qualsevol reyna, per cambre o per qualsevol altra causa, ni del primogènit o en persona d'altre fill o filla, per dot o altre qualsevulla causa, ni en altre qualsevulla^c persona privada e pública de qualsevulla ley, condició o preheminència o dignitat sia, per via de cambi, graciosa donació o per venda, o permutació, o en feu, o altre stabliment, o per altra qualsevulla spècia de empenyorament, transportació o alienació qui dir o cogitar se pugua per propri motiu o a supplicació de alguna persona, o per dit mer offici, ans vós, senyor, per vós o per vostre primogènit o successors, e vostres e seus, prometeu, ab lo present privilegi, ley paccionada havent e en virtut de contracte, e los dits jurament e fe reals migençants, que, en tot temps, tindreu e deffendreu las preditas concessions^d e qualsevulla dels prenominals títols en la forma e manera que és permès, cosas e quiscuna de aquellas, com a incorporats, agregats e units a la dita corona e patrimoni reals e a la ciutat de Barcelona en la forma predita, açò prometent e fahent, de certa sciència, consultament e deliberada, havent de totas cosas plena informació.

E, si lo contrari era fet, lo que Déu no vulla, per importunitat o seducció de alguna persona o per propri motiu o en altra qualsevulla manera o per qualsevol ocasió, voleu, senyor, e declarau, ara per llavors, ab aquest privilegi, força de ley paccionada e de contracte havent, que tals alienacions, infeudacions, concessions^e, transportacions o permutacions o empenyoraments, *ipso facto et iure*, sian írritas, cassas e nul·las e no de força alguna, per auctoritat de la present ley e privilegi e sens altra sentència, e per aquellas no sia res fet ni en res obehit,

^a los altres carrers de Barcelona se acostu- *subratllat a l'original*.

^b fe *interlineat*.

^c segueix una paraula rascada i ratllada.

^d concessions, con- *interlineat, amb reclam*.

^e concessions, segona -n- *interlineada*.

ans donau, ab lo present privilegi, per vós o per vostres successors, licència a las ditas universitats e singulars de aquellas, e a quiscuna e a quiscú de aquellas, que, en juy e de fet e de dret, puiuen contradir e resistir a tals havents tals concessions o qualsevulla dels prenominals títols en la forma e manera que és permès e atorgat resistir als hòmens de Materó e Cabrera en lo dit cars en virtut de las incorporacions e privilegis atorgats per los sereníssims reys d'Aragó, predecessors vostres, a aquellas, e ab las declaracions, remissions e indults contenguts e expressats en dits privilegis, los quals, com dit és, confirmau, de nou atorgau e voleu ésser assí, per tant, sufficientment expressats com si de mot a mot hic fossen incerts.

E, encara, consent e promet vostra senyoria hoc e fa donació entre vius irrevocable a la ciutat de Barcelona dels dits lochs, castell e parròquias, e del dit mer e mixtes imperis, per vós o per vostres successors, e ab ley paccionada que, venint tal cars, lo que Déu no vulla, que tals concessions e alienacions sian nul·las e sens efficàcia alguna, e encara, a major cautela, sian revochadas per vós, senyor, o successors vostres, de fet dins sis jorns après vostra altesa o vostres successors ne sereu suplicats o fets certs. E, en altra manera, vol e conçent vostra senyoria^a hoc^b e fa donació entre vius irrevocable a la ciutat de Barcelona dels dits llochs, castell, térmens e parròquies, e dels dits mer e mixtes imperis, e de totas altras jurisdiccions e drets de aquells.

E vostra senyoria mana e^c vol que, ara per llavors, ha per soltats tots los jurament^d e qualsevol fidelitats e homenatges en los quals sien tenguts los predits, o algú de aquells, a la majestat real. E vol e mana que, en continent, ara per llavors, los dits vila, castell e universitats e singulars de aquellas prestén los dits jurament e homenatges e fidelitats als conçellers et ciutat de Barcelona, o la dita ciutat o los dits conçellers, ara per llavors, prenguen la possessió e ls sia manat e manen, en dit cars, sots la naturalesa e fidelitat per las quals són obligats a la dignitat real, que prenguen la dita possessió, e, advenint lo cars, fassan totas deffencions, esforços e instància que las cosas preditas sorteschán tot llur complit effecte, car tot és per servici de la corona real e conservació e augment del real patrimoni, lo qual, ab moltras exquisidas maneres, en gran part és alienat e dilacerat, e quiscú, havent recós de la naturalesa e fidelitat reals per los quals és obligat a la dignitat real si ànimo té ben instituït, deu dar tota obra lo patrimoni real sia restituït e bé augmentat e conservat.

Plau al senyor rey.

^b segueix e ratllat.

^c hoc, h- corregida sobre una altra lletra.

^d e afegit al marge lateral esquerre.

^e jurament, amb -s final ratllada.

DOCUMENT 4

1481

Concòrdia signada entre els habitants del terme de Mataró i de les parròquies d'Argentona, Cabrera, Vilassar i Premià i els consellers de Barcelona amb els capítols que regulen la seva entrada en carreratge de la ciutat.

AMM, AH-001-02, ff. 11v-13r.

N'hi ha còpia a la col·lecció de pergamins de Mataró, núm. 436 de l'inventari en curs d'elaboració.

^aCom la majestat del senyor rey benaventuradament regnant, lohant e aprovant, rattificant e confirmant als habitants e habitants dels dits castell, vila^b, llochs e parròquias dessús ditas e térmens de aquellas los privilegis per los reys passats atorgats, hage novament atorgat privilegi, ab carta sua real dada^c e feta en Toledo, lo derrer dia de juliol, any mil quatre-cents vuytanta, e ab son sagell pendent segellada, e per mossèn Gaspar de Arinyó, del dit senyor sacretari e per sa auctoritat públich notari, closa e expedita, en lo qual privilegi, entre los altres, ha un capítol del thenor següent:

"E, per quant desijen jamés no poder ésser separats de la corona real e ciutat de Barcelona, vostra senyoria, per sa gran clemència, etc.", mire demunt, en lo primer capítol del nou privilegi que allí és incert de mot a mot.

e com lo dit senyor, per observança e exequució del dit privilegi, ab sa letra patent, dada^d en Calatayut, a XV del mes de maig proppassat, haja ordonat e manat als concellers de la dita ciutat que, ara per llavors, com, juxta dit privilegi, la donació a dita ciutat de dits castell, vilas, llochs, mers e mixtes Imperis e jurisdiccions, haje lloch, prenguen de aquells possessió segons és dispost e contengut en dit privilegi e en la lletra dessús dita, la qual, presentada als dits consellers de la dita ciutat, ditas cosas, per migà del consell de trenta-dos, són stadas proposadas al consell de cent jurats de la dita ciutat celebrat a vint-y-sinch de abril proppassat, las quals ditas cosas cometé e remeté al consell de trenta-dos, e per aquell, lo qual fonch celebrat a XV del present mes de juny, és estat del-liberat que dita possessió e homenatges dels hòmens dels castells, vilas e parròquias e térmens de aquelles sian presos, juxta lo contingut en dits privilegi e

^a precedit de Capítols fets ab la ciutat de Barcelona, centrat, en lletra coetània a la de la còpia.

^b segueix e ratllat.

^c dada, amb abreviatura llatina {data} al document.

^d dada, amb abreviatura llatina {data} al document.

letra, ab los pactes e qualitats dejús scrites, rematent la exequució als dits honorables consellers, per tant, en l'acte de la possessió dita acceptació dels dits castell, vila, parròquias e térmens de aquells en carrer de aquesta ciutat, ans de pendre la possessió de aquells o los homenatges dels dits hòmens, és feta entre los honorables concellers havent potestat dels dits concellers, de una part, e las universitats dels dits castell, vila e parròquias e síndichs de aquellas, de la part altra, las connexença, pactes e concòrdia següents:

"^aPrimerament, las ditas universitats e los síndich o síndichs de aquelles convenen e, solemnement, ab tota efficàcia, prometen, a la dita ciutat e als dits honorables concellers de aquella e per aquella acceptants, que comunicaran e participaran e contribuïran en los càrrechs de la dita ciutat dejús nominats, imposats e expressats, e no emperò en altres. Ço és, que pendran dels^b forments de la dita ciutat, o per aquella assegurats, o qui staran a càrrech de aquella, la porció que de tal forment serà tatxada per la dita ciutat als dits castell, vila e parròquias dessús ditas, o als habitants en aquellas, com a vers ciutadans, pagant los preus, segons és acostumat en e per los ciutadans habitants dins los murs de aquella^c, tota vegada que per los honorables concellers o per lo clavari o altres ministres de la dita ciutat ne seran requests, declarant, emperò, que no puxen ésser requests en pendre de dits forments, ni pagar aquells, si donchs la dita ciutat no dóna o mena, o de aquells fahia, mesa universal entre los ciutadans de la dita ciutat, en tal cars tal forment los sia donat porcionadament, ço és, segons més o menys.

^dÍtem, convenen e prometen los hòmens que, tota hora se haurà fer remçó de convocació feta en virtut del usatge *Princeps nanque* los dits castell, vila e parròquias comunicaran e participaran en tal remçó ab la ciutat de Barcelona, pus emperò romanguen quitis e desliuras de pagar o seguir lo dit *Princeps nanque*, a ffi que no paguen duas vegadas o que no paguen e servesquen.

^eÍtem, si per la dita ciutat serà del·liberat que bandera hischa per qualsevol cars de la present ciutat, los dits castell, vila e parròquias seguiran o daran hòmens per seguir aquella^f a conexença dels dits consellers de la dita ciutat.

^a *precedit de Com són tenguts pendre forment, centrat, en lletra coetània a la de la còpia.*

^b *dels interlineat.*

^c *aquella, deia aquellas, -s final ratllada.*

^d *precedit de De la remçó del Princeps nanque, centrat, en lletra coetània a la de la còpia.*

^e *precedit de Del seguir de la bandera, centrat, en lletra coetània a la de la còpia.*

^f *aquella, deia aquellas, -s final ratllada.*

^aÍtem, si, per ventura, per qualsevol causa, seran imposats fogatges qui-s hagen rehembre, las ditas vila, castell e parròquias, en tal remçó, comunicaran, participaran ab la dita ciutat. E, per semblant, en osts e cavalcadas, pus emperò romanguen quitis, segons és dit, de pagar e contribuir-y per altra via, a ffi que no paguen ni contrebuesquen en una mateixa hora per duas vegadas.

^bÍtem, si, per ventura, se hauran a fer despesas en los murs o valls de la dita ciutat, o adob o reparació a aquells, los dits castell, vila e parròquias participaran en tal despesa. E, si ditas cosas se han a fer per sinquanteners, los poblats en dits castell, vila e parròquias participaran. E, si per^c fàbrica o reparació dels dits murs e valls, e per la despesa en aquells fahedora, se hauran a vendre censals, los dits vila, castell e parròquias participaran en la paga de aquells ab la dita ciutat. E, per semblant, si, per ventura, per deffenció de las mars, se haurà a fer alguna armada, com tal deffensió sia comuna axí a las mars de la present ciutat com de aquells dels dits castell, vila e parròquias, per tant prometen las ditas universitats e los síndichs de aquellas que participaran e contribuyan en las despesas de tals armadas; e si, per ventura, serà feta per sinquantenes, daran hòmens per lo dit fet, axí com faran los ciutadans habitants dins lo mur de aquella. Emperò que, en tal despesa dels dits murs e valls e altres cosas en lo present capítol contengudas, ellas, ditas universitats, sols sian tenguts, segons més o menys, proporcionadament. Retenen-se emperò los dits castell, vila e parròquias dessús ditas, e las universitats e singulars de aquellas, expressament, a major cauthela, que no sian tinguts a las imposicions de la dita ciutat sinó per aquell temps que despendran carn, vi e pa dins la dita ciutat, car las horas pagaran aquellas comprant ditas vitualles segons fan las altrás ciutats. Ne, per semblant, sian tinguts los dits castell, vila e parròquias, ne los habitants en aquellas, participar ni pagar en los censals que la dita ciutat de Barcelona, fins lo die present, ha venuts per qualsevol rahó o causa, ni en los que de aquesta hora en avant vendran si donchs no eran venuts per despesa fahedora en los murs o valls o reparació de aquells, segons dit és dessús.

^dLos dits honorables concellers, en virtut de la potestat a ells, per auctoritat del conçell de cent jurats, donada, accepten per ciutadans los habitants e los dits castell, vila^e e parròquias per lo privilegi a ells per lo senyor rey atorgat. E

^a precedit de De remçó de fogatges e de osts e cavalcadas, *centrat, en lletra coetània a la de la còpia.*

^b precedit de Dels murs e valls, *centrat, en lletra coetània a la de la còpia.*

^c si per, per si al document.

^d precedit de Com la dita ciutat los accepta per vers ciutadans, *centrat, en lletra coetània a la de la còpia.*

^e segueix una paraula rascada i ratllada.

convenen e prometen als dits castell, vila e parròquias e als singulars de aquellas, presents, absents e sdevenidors, que com a vertaders ciutadans^a los deffendran o per son síndich deffendre faran, tant com lo privilegi dessús incert e per la majestat del senyor rey ara beneventuradament regnant novament a ells atorgat s'i stendrà, en totas cosas en què sia acostumat deffendre los ciutadans segons los privilegis de la dita ciutat, a despeses emperò dels dits castell, vila e parròquias, atorgant als singulars^b de las ditas parròquias e de quiscuna de aquellas, si·u volran, cartas de ciutadanatges de las quals puixan usar deffensant-se de pagar leudas e altrás cosas, segons de tals cartes usan e usar acostumen los ciutadans contínuament habitants dins la dita ciutat, entès emperò e declarat que no fossen tenguts los poblats en dites vila e parròquias en algunas despesas per la dita deffensió dels dits privilegis sinó en cars que la dita ciutat e los consellers o síndich de aquella fossen instats per ell o per algú d'ells en treballar en la deffensió dels dits privilegis, romanents en tot cars las altrás cosas dessús^c contingudas e per las ditas parròquias promesas en llur força e valor".

^a a vertaders ciutadans *subratllat al document*.

^b atorgant als singulars *subratllat al document*.

^c *segueix una paraula rascada i ratllada*.